

SOS

đại dịch CÚM GIA CẦM

NHÀ XUẤT BẢN THÔNG TẤN

SOS

ĐẠI DỊCH CÚM GIA CẦM

NHÀ XUẤT BẢN THÔNG TẤN
HÀ NỘI - 2005

LỜI NHÀ XUẤT BẢN

Những ngày này cả thế giới đang "nóng" lên trước nguy cơ lây lan của dịch cúm gia cầm khắp toàn cầu.

Lịch sử nhân loại đã từng chứng kiến nhiều đại dịch cúm cướp đi sinh mạng của hàng trăm triệu người trên thế giới mà điển hình là vào các năm 1889, 1918, 1957, 1968 cùng những thiệt hại về kinh tế.

Do tính chất nguy hiểm của dịch cúm gia cầm, ngày 1-11-2005, Thủ tướng Chính phủ đã có Công điện số 1686/TTg - NN gửi các bộ, ngành và UBND các tỉnh, thành phố trực thuộc trung ương, yêu cầu giám sát chặt chẽ tình hình dịch cúm đến từng hộ gia đình, trong đó đề ra 6 biện pháp khẩn cấp phòng chống dịch H5N1.

Với mong muốn nhằm cung cấp cho bạn đọc những kiến thức và kinh nghiệm phòng chống loại dịch bệnh nguy hiểm chết người này, Nhà xuất bản Thông Tấn tổ chức biên soạn và ấn hành cuốn sách ***"Đại dịch cúm gia cầm - SOS".***

Nội dung cuốn sách là những thông tin hết sức cơ bản về tình hình dịch cúm gia cầm đang diễn ra ở nước ta và nhiều nước trên thế giới, đồng thời

giải đáp một số câu hỏi bức thiết được rất nhiều bạn đọc quan tâm như: Cúm gia cầm là gì? Virus H5N1 là gì? Cúm gia cầm lây lan ra sao? Đặc biệt một phần cuốn sách đi sâu vào thực trạng cúm gia cầm ở Việt Nam và hướng dẫn cách phòng chống cúm gia cầm và cúm A (H5N1) ở người.

Chúng tôi hy vọng cuốn sách nhỏ này sẽ góp thêm một hồi chuông cảnh tỉnh khi chúng ta đang cận kề đại dịch cúm gia cầm.

Tuy nhiên, do tính chất thời sự của cuốn sách, chắc chắn rằng những thông tin trong đó chưa đáp ứng được nhu cầu tìm hiểu của độc giả cũng như không tránh khỏi thiếu sót. Chúng tôi mong được bạn đọc góp ý, cung cấp thêm tư liệu để Nhà xuất bản có điều kiện bổ sung nâng cao chất lượng ấn phẩm trong lần tái bản sau.

Xin giới thiệu cuốn sách cùng bạn đọc.

NHÀ XUẤT BẢN THÔNG TẤN

Phần I

CÚM GIA CẦM LÀ GÌ?

SƠ LƯỢC VỀ CÁC LOẠI VIRUS CÚM

Virus H5N1 là gì?

Cúm là một bệnh truyền nhiễm cấp tính đường hô hấp do virus cúm gây ra. Virus cúm có 3 type A, B, và C. Virus dễ bị tiêu diệt ở nhiệt độ thường nhưng có sức sống khá dai dẳng ở nhiệt độ thấp. Cũng chính vì lý do này nên bệnh cúm thường rộ lên vào mùa Đông - Xuân.

Tên của mỗi loại virus cúm được viết tắt bằng các chữ "H" và "N". Với người, những virus từng gây bệnh là từ H1 đến H3 (tất cả có 15 virus H); còn với virus N thì chỉ có N1 và N2 có thể gây bệnh cho người. Dịch cúm hiện tại là do virus H5N1 gây nên, lan truyền rất nhanh trong gia cầm, gây chết hàng đàn. Loại virus này được gọi

là H5N1 vì nó mang 2 loại proteine ở bề mặt là hémagglutinine H5 và neuraminidase N1. H và N là 2 proteine đặc trưng trong các virus cúm, nhưng ở H5N1, hai proteine này kết hợp với nhau khiến cho virus xâm nhập dễ dàng vào tế bào và tiếp tục nhân đôi, lây lan sang các tế bào khác. Trong dòng các virus cúm, H5N1 là loại có mức độ hoạt động lây nhiễm lớn nhất, do khi đã xâm nhập vào tế bào, nó sẽ nhận biết được axit sialic alpha 2 và 3, hoạt chất có mặt trên bề mặt tất cả các tế bào trong cơ thể gia cầm. Đây có thể coi là tính chất đặc trưng của virus cúm H5N1, vì nhiều loại virus cúm type A khác như H3N2 hay H1N1 không có tính chất này nên chỉ có thể lây lan và tác động trực tiếp trong phổi. Nhờ H5 và N1 phối hợp với nhau, virus có thể tự do di chuyển trong tất cả các mô của gia cầm, từ đó phá hủy hầu hết các cơ quan nội tạng của gia cầm như: hệ hô hấp, tiêu hóa, ... gây tử vong cho con vật.

Khác với các chủng virus "cúm gia cầm" thường gặp từ trước tới nay, chỉ hoành hành trong đàn gia cầm nuôi, nhưng nay có thể truyền sang người, gây bệnh nghiêm trọng và tử vong.

Không chỉ có H5N1

Hơn một năm nay, dường như nhân loại chỉ chú ý đến một loại virus cúm gia cầm, nhưng

thực chất đó mới chỉ là phần nổi của tảng băng. Trong số rất nhiều loại virus khác ở các loài lông vũ, nhiều loại có nguy cơ cao không kém như chủng H7N7, H9N2, H7N2... đều cùng thuộc type A. Để đề phòng, chúng ta có thể tiêm chủng cho gia cầm, nhưng đó không phải là biện pháp có thể loại trừ hoàn toàn sự lây lan của virus, mà chỉ có thể làm giảm hoạt động của chúng. Hơn thế nữa, virus cúm lại phát tán trên diện rộng, con người không phải bao giờ cũng phát hiện được.

Trong khi những bàn cãi về khả năng lây nhiễm giữa các loài hiện vẫn chưa ngã ngũ, thì việc các nhà nghiên cứu ở Trung tâm Sức khỏe cộng đồng Bloomberg thuộc Đại học Johns Hopkins, Baltimore, và Trung tâm Y tế quân đội Yaounde, Camơrun, tìm thấy hai loại virus mới cùng họ với HIV là HTLV-3 và HTLV-4 (Human T-lymphotropic Virus) trong dịch cơ thể và máu của các thợ săn thổ dân Camơrun đã khiến người ta không thể làm ngơ trước khuynh hướng có tính nguy cơ này. Các nhà khoa học cho biết, hai loại virus này có nguồn gốc từ loài linh trưởng, có thể lan truyền sang người theo cơ chế lây nhiễm tương tự như HIV.

Việc phát hiện về HTLV-3 và HTLV-4 cho thấy các loài retrovirus (tức không phát bệnh

ngay khi lây nhiễm) từ động vật đang có thiên hướng lây nhiễm mạnh sang con người. HTLV-3 và HTLV-4 chỉ tấn công các tế bào T và gây ra sự lây nhiễm trên quy mô lớn thông qua các tiếp xúc với dịch cơ thể, vết trầy xước trên da và bệnh phẩm. Trong đa số các trường hợp, sự lây nhiễm không biểu hiện triệu chứng, nhưng có thể gây ra các vấn đề về thần kinh và bạch cầu sau một thời gian ủ bệnh. Tuy đây là lần đầu tiên hai loại virus này được phát hiện trên người, nhưng các nhà khoa học đã biết chúng không cùng nguồn gốc lây nhiễm: HTLV-3 có nguồn gốc tương tự như HIV, tức là từ loài linh trưởng, trong khi HTLV-4 thì không, mà theo các nhà nghiên cứu – có thể là một tổ hợp biến thể nguy hiểm từ nguyên bào khác.

Trong lúc này, khi mà những quan ngại về nguy cơ tiềm tàng cho sức khỏe cộng đồng trước thực tế virus H5N1 khu trú trên lợn hay khả năng lây nhiễm của HTLV-3, HTLV-4 và cả SFV từ người này sang người khác ngày càng tăng, việc đưa ra những cảnh báo sớm về khuynh hướng lây nhiễm mới này sẽ giúp chúng ta có biện pháp giám sát, theo dõi nguy cơ xuất hiện các loại dịch bệnh mới; và hy vọng sẽ sớm có giải pháp hiệu quả trước khuynh hướng lây nhiễm giữa các loài!...

Tính chất nguy hiểm của dịch cúm gia cầm

Cúm gà không giống như SARS (hội chứng hô hấp cấp tính nặng). Mặc dù triệu chứng như nhau, SARS gây ra do các virus hoàn toàn khác. Virus gây bệnh cúm cũng thường lây nhanh và không thể kìm chế lây lan dễ dàng như SARS bằng cách cách ly người bị bệnh. Bệnh truyền nhiễm lây lan rất nhanh, làm chết hàng loạt gia cầm, ảnh hưởng lớn tới nền kinh tế. Bệnh có thể lây sang người, có thể gây chết hàng triệu người, và hàng tỷ người mắc bệnh nếu virus biến chủng dẫn đến lây từ người sang người. Hiện chưa có vaccine và thuốc chữa đặc hiệu.

Nhiều dấu hiệu cho thấy dịch cúm gia cầm đang có biểu hiện lan rộng ra nhiều nước và virus H5N1 ngày càng có biểu hiện "hung dữ" hơn. Thống kê của Tổ chức Y tế Thế giới (WHO) cho thấy, tỷ lệ tử vong ở những người không may bị H5N1 tấn công lên tới hơn 75%, trong số 44 trường hợp phát hiện lây nhiễm trong năm 2004, chỉ có chưa đầy ¼ số người được chữa trị khỏi bệnh. Điều đó đủ để nói lên sự nguy hiểm của căn bệnh quái ác này. Còn ở gia cầm, tỷ lệ tử vong khi mắc bệnh là 100%.

Trong cơ thể người cũng có nhiều tế bào bề mặt có axit sialic alpha 2 và 3. Mặc dù hàm lượng phân tử này rất thấp nhưng nó cũng đủ để

hấp dẫn virus H5N1 xâm nhập nếu chúng tập trung với mật độ cao trong môi trường.

Một trong những đặc tính đáng sợ của virus cúm gia cầm là tốc độ lây lan của nó rất nhanh. Trong quý I năm 2004, tại châu Á có tới hàng chục triệu gia cầm bị nhiễm bệnh và mặc dù các nước đã áp dụng nhiều biện pháp tiêu trừ có hệ thống trên quy mô lớn nhưng virus vẫn tiếp tục phát tán rộng. Virus có thể lây rất nhanh trong cơ thể các loài gia cầm vì nó phù hợp với các điều kiện nhiệt độ, độ pH, gien và các loại proteine đặc biệt trong gia cầm. Tuy nhiên theo ông Robert Webster, Giám đốc Trung tâm nghiên cứu virus cúm của WHO cho biết - “Trong cơ thể người, các điều kiện hoàn toàn khác, đặc biệt là thân nhiệt của con người tương đối thấp nên các bộ phận thụ cảm của virus thường bị vô hiệu hóa, khiến cho virus không thể tiếp tục phát triển và sinh sôi trong dịch phổi nhiều tới mức có thể phát tán ra ngoài làm những người khác nhiễm bệnh qua đường hô hấp”. Nếu virus muốn tiếp tục lây lan mạnh, chúng phải tìm cách thích ứng với các điều kiện trong cơ thể người, nói cách khác là H5N1 phải khắc phục được các trở ngại về gien, proteine, glucide, lipide,... Mặc dù H5N1 hiện nay chưa thể vượt qua được trở ngại này, nhưng đây có lẽ chỉ là

vấn đề thời gian, vì chỉ cần H5N1 kết hợp với một loại virus cúm A khác hoạt động mạnh trên cơ thể người, như H5N1 hay H3N2, trao đổi với nhau một số đặc tính nào đó (theo tính toán có khoảng 250 khả năng kết hợp có thể xảy ra, là virus cúm mới có thể dễ dàng lây lan từ người sang người. Trong lịch sử, sự kết hợp giữa hai loại virus cúm để tạo nên một virus mới mạnh hơn nhiều đã diễn ra ít nhất ba lần, gây nên các thảm họa khủng khiếp như đại dịch cúm tại Tây Ban Nha năm 1918 lan rộng ra toàn châu Âu làm 50 triệu người chết, dịch cúm năm 1957 tại châu Á làm 2 triệu người chết và dịch cúm Hồng Kông năm 1968 làm 1 triệu người chết.

Hình thức lây truyền

Các virus cúm nói chung rất "bất ổn", có khả năng đột biến nhanh chóng, có tiềm năng nhảy từ giống động vật này sang giống động vật khác (mèo, lợn...). Các nhà khoa học đang lo sợ là virus cúm gà có thể biến chuyển thành một dạng dễ truyền sang con người - và từ đó dễ lan truyền trong các cộng đồng dân cư, trở thành một dịch bệnh hết sức dễ lây và gây tử vong hàng loạt.

Ở các vùng nông thôn, virus H5N1 dễ truyền từ trại nuôi này sang trại nuôi khác trong các

đàn gà nuôi - qua trung gian phân chim hoang dã. Virus H5N1 có thể tồn tại bên ngoài tới 4 ngày ở nhiệt độ 71F (tức 22°C) và hơn 30 ngày ở nhiệt độ 32F (tức 0°C). Ở nhiệt độ đông lạnh, thời gian tồn tại của virus này kể như vô tận.

Cho tới nay, đa số các trường hợp người bị nhiễm H5N1 là do trực tiếp giết, mổ, ăn thịt gà bị bệnh... và tiếp xúc với phân gà bệnh. Người bị lây nhiễm virus bắt nguồn từ gà có khả năng lan truyền virus sang cho người khác, dẫu cho bệnh này phần nhiều nhẹ hơn là bệnh lây sang trực tiếp từ gà.

Trong trường hợp virus đột biến và phối hợp với một virus cúm người, nó sẽ có khả năng lây truyền từ người qua người giống như cách lây lan bệnh cúm thường thấy từ trước tới nay.

DẤU HIỆU CỦA BỆNH

Cúm gà có thể gây nên một loạt triệu chứng ở người. Theo các nhà chuyên môn, việc tự phát hiện sớm bệnh không mấy khó khăn nếu mỗi người nắm vững một số dấu hiệu lâm sàng chính. Các dấu hiệu triệu chứng cúm gia cầm và cúm A (H5N1) ở người đó là:

* *Cúm gia cầm:*

- Gia cầm sốt cao, chảy nước mắt, nước dãi, ủ rũ, đứng tụm một chỗ.
- Xuất huyết chân và hầu hết nội tạng.
- Phù đầu, mặt, mi mắt.
- Mào và yếm sưng to, tím sẫm.
- Gia cầm chết rất nhanh khi nhiễm bệnh, tỷ lệ chết rất cao, có khi đến 100%.
- Riêng thủy cầm ít khi biểu hiện triệu chứng.

* *Cúm A (H5N1) ở người:*

- Đột ngột sốt cao, sốt liên tục trên 38°C kèm rét run.
- Đau đầu, đau mỏi cơ khớp.
- Ho khan, khó thở dẫn đến viêm phổi nặng,

suy hô hấp cấp và tử vong, nếu không được phát hiện và xử lý kịp thời.

Điều trị

Các nghiên cứu chỉ ra rằng, Tamiflu có tác dụng ức chế protein neuraminidases của cả virus cúm A và B, nhất là virus cúm A, và ngăn chặn sự nhân bản của chúng. Tamiflu có thể được dùng để phòng cúm type A và B nếu thuốc được kê uống trước khi tiếp xúc với virus đối với bệnh nhân từ 13 tuổi trở lên. Tamiflu cũng tỏ ra có hiệu quả trong việc ngăn ngừa hậu phơi nhiễm cúm. Với virus cúm gà H5N1 thì sao? Khi tấn công vào người, virus H5N1 xâm nhập vào tế bào chủ rồi nhanh chóng tự nhân bản ra khắp cơ thể nạn nhân. Hệ miễn dịch của nạn nhân yếu dần và cuối cùng không còn khả năng chống đỡ với các lây nhiễm khác. Những người bị nhiễm thường không có triệu chứng nghiêm trọng trong vòng từ 5-7 ngày kể từ lúc bị nhiễm. Nhưng khi bị nặng, bệnh nhân chuyển sang mắc bệnh viêm phổi, viêm gan, viêm tủy xương, các phủ tạng khác và dẫn đến tử vong. Bác sĩ Su Ih-Jen, Trưởng phòng lâm sàng của Viện Nghiên cứu Y tế Đài Loan (NHRI) nhấn mạnh Tamiflu không phải là vaccine mà chỉ là thuốc và chỉ có tác dụng trong vòng 48 tiếng kể từ khi có triệu chứng của cúm.

Phòng bệnh

Loại trừ nhanh virus H5N1 trong đàn gia cầm hay súc vật khác là điều thiết yếu để tránh lan truyền thành dịch bộc phát lớn. Để cho bệnh dịch không lan rộng thêm cũng như để giảm bớt cơ hội virus truyền sang con người, Tổ chức Y tế Thế giới khuyến cáo nên tiêu hủy hết các đàn gà, vịt bị nhiễm virus hay chỉ bị "phơi nhiễm virus". Theo quy định của Tổ chức Sức khỏe Vật nuôi Thế giới (OIE), khi một cơ sở có dịch cúm gà thì toàn bộ gà phải hủy bỏ, không điều trị, bởi hai lý do: Một là, tất cả các kháng sinh nấm... và các hóa chất dược hiện đang sử dụng đều không diệt được virus cúm gà trong cơ thể gà bệnh. Hai là, virus lây lan hết sức nhanh, lại rất nguy hiểm, có thể lây nhiễm và gây bệnh cho tất cả các loại gia cầm, nhiều loại chim trời và một số loại thú, đôi khi lây nhiễm sang người. Do vậy, khi có dịch thì phải tiêu hủy toàn bộ đàn gia cầm trong ổ dịch, tiêu độc triệt để, diệt mầm bệnh, ngăn không cho dịch phát triển.

Với những vũ khí nghèo nàn trong kho dược phẩm, có thể nói nhân loại hoàn toàn chưa có biện pháp nào khả dĩ ngăn chặn sự lây lan của cúm gia cầm một khi nó có khả năng truyền từ người sang người, ngoại trừ biện pháp tăng cường vệ sinh dịch tễ. Nhưng biện pháp này cũng khó có thể tiến

hành đồng bộ vì hiện nay mỗi nước có một cách nhìn khác nhau về dịch cúm gia cầm. Những nước dịch cúm có mức độ hoành hành dữ dội nhất lại là những nước kém phát triển. "Điều đáng lo ngại là dịch cúm thường xuất hiện vào đầu mùa đông, thời điểm mà virus cúm gia cầm dễ kết hợp với virus cúm ở người nhất (triệu chứng của các loại cúm này rất giống nhau), đợi cho tới khi tỷ lệ tử vong lên rất cao rồi mới có phản ứng".

Biện pháp duy nhất là tiêu trừ hoàn toàn đàn gia cầm có biểu hiện nhiễm cúm, nhưng biện pháp đơn giản này không phải lúc nào cũng thực hiện được, vì ở nhiều nước, chính phủ không có đủ nguồn lực để bồi thường cho các chủ trang trại. Một yếu tố khác không thể xem nhẹ là vai trò của môi trường tạo điều kiện thuận lợi để virus phát tán. Một số loài gia cầm có thể mang bệnh và di cư từ nơi này sang nơi khác, gây nhiễm bệnh cho các vùng chưa có dịch. Các loài chim di cư bơi dưới nước, phần lớn là loài vịt hoang, là nguồn mang các virus cúm gia cầm, nhưng chúng có thể kháng lại sự lây nhiễm. Các loại gia cầm như: gà, gà tây, vịt, ngỗng, dễ bị nhiễm virus gia cầm và phát triển thành dịch. Sự tiếp xúc trực tiếp hoặc gián tiếp giữa các loài chim di cư với các loài gia cầm thường gây ra dịch gia cầm. Các chợ bán gia cầm sống cũng góp phần đáng kể làm cho dịch cúm gia cầm lan rộng. Hầu hết các nước đang phát triển

đều thiếu hệ thống giám sát hiệu quả, trong khi chăn nuôi theo hình thức thả rông quy mô trung bình lại rất phổ biến, từ đó làm tăng nguy cơ lây bệnh. Bà Ilaria Capua, chuyên gia của Trung tâm nghiên cứu cúm gia cầm Italia cho biết: "Do tác động của hiệu ứng nóng lên toàn cầu, hành lang di cư của nhiều loài chim đang có sự thay đổi, từ đó tạo điều kiện cho virus có thể nhanh chóng phổ biến ra khắp thế giới".

Kể từ năm 1997, khi trường hợp người nhiễm virus cúm A (H5N1) lần đầu tiên được phát hiện ở Hồng Kông, đến nay 20 nước trên thế giới, ở châu Á, châu Âu và châu Phi, đã ghi nhận có dịch cúm gia cầm do virus cúm A (H5N1) gây ra, với 224 người mắc và 70 người tử vong (chiếm 31%). Trong thời gian gần đây, dịch cúm gia cầm có chiều hướng lan rộng ở nhiều khu vực trên thế giới. Lo ngại dịch cúm bùng phát khi mùa Đông đến gần, WHO cảnh báo dịch cúm - từng cướp đi sinh mạng của hàng chục triệu người trong thế kỷ XX, có thể sẽ sớm trở lại theo chu kỳ 40 năm một lần, mà lần gần đây nhất là vào những năm 1960. Trong thời gian tới, virus cúm gia cầm có thể biến chủng thành chủng mới có độc lực cao hơn, có khả năng lây truyền từ người sang người. Nếu điều này xảy ra thì cực kỳ nguy hiểm, có thể gây tử vong cho vài chục triệu người trên thế giới, vì hiện nay chưa có thuốc điều trị đặc hiệu và

chưa có vaccine phòng bệnh cúm này. WHO kêu gọi các nước sẵn sàng phòng chống cúm gia cầm bằng cách tăng cường dự trữ vaccine chống virus, đưa thuốc tới những vùng có nguy cơ nhiễm bệnh cao, phát triển các loại vaccine có hiệu quả.

Phát hiện cúm gia cầm qua nước bọt

Các nhà khoa học quốc tế và Australia vừa tìm ra một phương pháp mới giúp phát hiện bệnh cúm gia cầm qua xét nghiệm nước bọt. Dự kiến, phương pháp này sẽ được áp dụng rộng rãi trong năm tới.

Theo phương pháp mới, nước bọt của người bị nghi nhiễm bệnh sẽ được cho vào ống nghiệm, hòa thêm chút nước rồi được bôi lên một miếng thử phản ứng. Nếu một vạch trên miếng thử chuyển sang màu hồng thì chứng tỏ trong mẫu nước bọt có virus cúm gia cầm.

So với các phương pháp xét nghiệm truyền thống, kỹ thuật mới cho kết quả nhanh và hiệu quả hơn, đặc biệt tại các khu vực có nguy cơ virus lây lan nhanh như sân bay, bến cảng hay các phòng khám bệnh.

Tuy nhiên, theo giới chuyên gia, độ chính xác của phương pháp xét nghiệm trên hiện chỉ đạt khoảng 80% và cần phải tăng lên mức 95%.

Phần II

DIỄN BIẾN DỊCH CÚM GIA CẦM TRÊN THẾ GIỚI

CÁC ĐẠI DỊCH CÚM LỚN TRÊN THẾ GIỚI

Trong hơn 100 năm qua trên thế giới đã từng xảy ra 4 đại dịch cúm lớn vào các năm 1889, 1918, 1957 và 1968.

Dịch cúm thường do các loại virus đã từng tồn tại hàng thập kỷ và mỗi năm chỉ thay đổi ít một gây ra. Cúm type A H5N1 đã xuất hiện ở Đông Á từ năm 1997 và thỉnh thoảng lại tái phát. Tỷ lệ tử vong giảm xuống là dấu hiệu chứng tỏ vi khuẩn đã bắt đầu thích nghi với cơ thể con người.

- Cúm Tây Ban Nha (1918-1919): gây ra bởi virus cúm gia cầm phân type H1N1, gây tổn thất nặng nề với hầu khắp các nước

trên thế giới. Ước tính trong trận dịch "Cúm Tây Ban Nha" 1918-1919, ít nhất gần 50 triệu người đã bị chết, khi mà dân số thế giới mới chỉ có 1,9 tỷ người, tức là bằng 1/3 mức dân số hiện nay, số tử vong cao nhất ở người trẻ và khỏe mạnh trong độ tuổi từ 25 đến 35.

- Cúm châu Á (1957-1958): Đại dịch này được gây ra bởi virus phân type H2N2 có độc lực thấp hơn đại dịch năm 1918-1919 và thế giới đã có sự chuẩn bị tốt hơn. Tỷ lệ tử vong thấp, từ 1/2.000 đến 1/10.000. Virus này gây tử vong chủ yếu ở trẻ sơ sinh và người già.
- Cúm Hồng Kông (1968-1969): tháng 7-1968, một phân type cúm H3N2 xuất hiện. Người ta cho rằng do cấu trúc gien tương tự giữa virus H3N2 và H2N2 nên một số các quần thể chống lại virus cúm hoặc đề kháng với thể bệnh nặng nên tỷ lệ tử vong do cúm type H3N2 tập trung chủ yếu ở người già trên 65 tuổi.

Cả hai trận đại dịch cúm châu Á và cúm Hồng Kông đã làm 4,5 triệu người tử vong.

CÚM GIA CẦM BÙNG PHÁT TẠI NHIỀU QUỐC GIA

Tại châu Á, đúng như cảnh báo của Tổ chức Y tế Thế giới (WHO), virus H5N1 đang lây lan rất nhanh và bùng phát trở lại ở nhiều nước châu Á và đến nay đã tấn công cả 5 châu lục. Ông Markos Kyprianou, phụ trách vấn đề y tế của Liên minh châu Âu (EU), nhận định khả năng đại dịch cúm gia cầm lây sang con người đã trở nên rõ ràng và có thể bùng nổ bất kỳ lúc nào trong những năm tới nếu không có những biện pháp ngăn chặn hiệu quả.

Ngày 26-10-2005, tại Indonesia, Bộ Y tế nước này cho biết hiện tại có 7 bệnh nhân cúm nhiễm virus H5N1 trong đó 4 người đã thiệt mạng. Gần đây nhất là một cô gái 23 tuổi chết ở Bogor. Kết quả xét nghiệm cho thấy nguyên nhân chết do virus H5N1. Giám đốc văn phòng Tổ chức Y tế Thế giới Georg Petersen cho biết, người phụ nữ này trước khi ngã bệnh có tiếp xúc với gia cầm. Tuy nhiên ông Petersen khẳng định cho đến nay tại Indonesia chỉ xác định được cúm gia cầm lây lan giữa gia cầm với nhau chứ chưa phát hiện được

trường hợp nào lan truyền từ người sang người.

Ngày 20-10-2005, tại Thái Lan, Thủ tướng Thaksin Shinawatra thông báo một nông dân vừa chết vì H5N1. Đây là trường hợp đầu tiên chết vì H5N1 trong năm nay, nâng tổng số người thiệt mạng vì loại virus này lên con số 13. Thủ tướng Thaksin phải trấn an dư luận rằng bệnh dịch vẫn nằm trong tầm kiểm soát của Chính phủ và người dân hãy giữ bình tĩnh.

Năm 2004, tại Nhật Bản, do ảnh hưởng của dịch cúm gia cầm, đã phải tiêu hủy hơn 300.000 con gia cầm. Tháng 6-2005, một trang trại chăn nuôi ở ngoại ô Tokyo cũng đã buộc phải tiêu hủy khoảng 94.000 con gia cầm sau khi phát hiện virus H5N2.

Tuy đại dịch cúm mới được dự báo là có thể xảy ra, nhưng cả thế giới đang ở trong một "cơn sốt" với những nỗ lực có thể nói là chưa từng có trong lịch sử để chống lại hiểm họa cúm gia cầm.

Cúm gia cầm đã chính thức xâm nhập vào châu Âu sau khi xác định virus cúm gia cầm xuất hiện ở Hy Lạp, Anh, Croatia, Rumani... Kể từ sau khi được phát hiện tại châu Âu, cúm gia cầm lan rộng với một tốc độ cực nhanh, gây dịch trên quy mô nhỏ ở một loạt quốc gia.

Ngày 24-10-2005, các chuyên gia y tế từ trên 50 nước đã có cuộc họp ở Copenhagen (Đan

Mạch) bàn cách đối phó dịch cúm gia cầm. Một cuộc họp khác giữa các bộ trưởng và chuyên gia y tế đến từ 30 nước, đại diện WTO, FAO cũng sẽ được tiến hành ở Ostawa (Canada) để thành lập một mặt trận phối hợp quốc tế đối phó với nguy cơ xảy ra đại dịch.

Ngày 22-10-2005, Chính quyền Nga thông báo họ đã phát hiện thêm một vùng dịch mới ở Chelyabinsk, phía Nam dải Ural và các cơ quan thú y nước này nghi virus cúm gia cầm đã lây lan sang ít nhất 24 khu vực. Bộ Tình trạng khẩn cấp Nga xác nhận đã có 31 con chim tại làng Xunali bị chết và 6 người trong số các trường hợp nghi ngờ được xác nhận là nhiễm cúm gia cầm. Bộ Nông nghiệp cũng khẳng định có bệnh cúm gia cầm ở tỉnh Tula, cách Mátxcơva 350km, và virus gây bệnh thuộc chủng H5N1.

Chính phủ Croatia thông báo về các trường hợp cúm gia cầm đầu tiên, làm gia tăng mối lo ngại virus cúm gia cầm đang lan nhanh ra toàn châu Âu. Bộ Nông nghiệp Croatia xác nhận đã phát hiện virus cúm gia cầm ở 12 con thiên nga chết trong hồ ở Zdenci, thuộc miền Đông nước này. Nhằm ngăn chặn lây lan, chính quyền đã phải lệnh giết và tiêu hủy tất cả gia cầm trong bán kính 3km quanh hồ.

Các quan chức Rumani cho biết các nước ở

vùng châu thổ sông Đanuýp đã phối hợp hành động để đối phó với nguy cơ bùng phát dịch bệnh. Lưu vực sông Đanuýp là một trong những nơi có nhiều chim nhất và nằm trong danh sách các di sản thế giới được UNESCO công nhận. WHO đã lên tiếng lo ngại về sự bùng phát dịch bệnh cúm gia cầm ở Rumani và thừa nhận nguy cơ truyền bệnh từ gia cầm sang người ngày càng tăng.

Dân chúng làng Ceamurlia de Jos ở Rumani, một trong hai nơi bị phát hiện có virus cúm gia cầm, sợ bị đói trong mùa đông này hơn là sự lây lan của dịch cúm gia cầm khi họ chứng kiến cảnh đàn gia cầm của họ bị tiêu hủy.

Dù thế giới đang nỗ lực tối đa để ngăn chặn sự bùng phát của dịch cúm gia cầm nhưng dường như việc đánh bại căn bệnh đáng sợ này quả không dễ chút nào, bằng chứng là mỗi ngày lại có thêm một vài nước mới được chúng "chiếu cố ghé thăm".

Trong danh sách những quốc gia mới nhất xác nhận sự hiện diện của cúm gia cầm có Anh. Một chú vẹt nhập khẩu từ khu vực Mỹ Latinh xa xôi đã trở thành loài chim đầu tiên chết vì cúm gia cầm tại đảo quốc sương mù, khiến sự nguy hiểm của dịch bệnh tiếp tục lan tỏa xa hơn về phía tây của Liên minh châu Âu. Giới chức thú y ở Anh xác nhận chú vẹt này đến từ Surinam hồi tháng

9-2005, cho kết quả dương tính với chủng virus H5 nhưng cũng may là con vật chết khi đang bị cách ly nên nhiều khả năng nó chưa kịp lây lan rộng rãi. Tuy nhiên, hiện vẫn chưa rõ virus trong cơ thể con vẹt có phải là dòng H5N1 chết người hay không, vốn đã có mặt tại Rumani và Thổ Nhĩ Kỳ.

CHIM DI CƯ - NGUY CƠ LÂY LAN DỊCH BỆNH

WHO cảnh báo rằng các nước phải giám sát chặt chẽ sự lây lan dịch cúm gia cầm từ các loài chim di cư từ châu Á, bởi nó có nguy cơ lây sang người.

Những con ngỗng di cư đầu tiên đã tới khu đầm gần sông Cauvery chảy qua bang Karnataka ở miền Nam Ấn Độ để trú đông. Ước tính sẽ có khoảng 100.000 con ngỗng, mòng biển và chim cốc cũng rời hồ Thanh Hải ở miền Tây Trung Quốc - nơi chúng sinh sống trong mùa hè - bay đến Ấn Độ, Bănglađét, Mianma và Ôxtrâylia. Các nhà dịch tễ học thực sự chịu bó tay vì không biết có bao nhiêu con chim di cư "xinh đẹp" trong số này mang virus gây bệnh cúm gia cầm H5N1. WHO lo ngại và cảnh báo dịch cúm gia cầm ở châu Á sẽ phát sinh thành đại dịch trên toàn cầu, như đã từng xảy ra hồi mùa thu năm 1918 khiến hàng chục triệu người thiệt mạng.

WHO đặc biệt lưu ý rằng dịch cúm gia cầm, sau khi bùng phát ở Đông Nam Á, vẫn chưa bị khống chế, thậm chí đã lan sang Nga, Cadắcxtan và có nguy cơ bùng phát dịch cúm ở

người. Các chuyên gia y tế cảnh báo, mỗi trường hợp mắc bệnh cúm ở người đều làm tăng cơ hội gây biến thể và lây nhiễm của virus H5N1. Theo thống kê mới nhất của WHO, từ cuối năm 2003 đến nay đã có hơn 100 ca lây nhiễm sang người, trong đó có trên 50 trường hợp ở Thái Lan, Campuchia, Việt Nam và Indonesia tử vong vì đều tiếp xúc với gia cầm nhiễm bệnh.

Tuy chưa được các nhà khoa học khẳng định chắc chắn, nhưng các loài chim di cư là nghi can đầu tiên đối với việc lây nhiễm virus gây bệnh cúm gia cầm ra toàn châu Á và sang châu Âu, bởi phần lớn các con thuộc loài thủy cầm và các loài thuộc họ chim từ lâu đã bị nghi là mang loại virus H5N1 mà chưa phát bệnh và trên đường di cư chúng có thể truyền bệnh sang các đàn gia cầm.

Các chuyên gia lo ngại trong trường hợp xấu nhất, những con chim di cư này có thể bay hàng nghìn dặm từ bán đảo Xcăngđinavơ ở Bắc Âu sang tận Xênêgan ở châu Phi. Chúng được ví với "tên lửa hành trình", có thể tránh né được những biện pháp "ngăn chặn - kiểm duyệt" nghiêm ngặt nhất trên mặt đất. Lo ngại về mối hiểm họa từ châu Á này, Bộ Nông nghiệp Mỹ đã xây dựng một hệ thống cảnh báo sớm ở Alaska, nhằm xét nghiệm vịt và ngỗng đến từ các nước trong đó có châu Á qua biển Bering.

Chim di cư cũng đang được giám sát và nghiên cứu chặt chẽ kể từ sau khi Nga phát hiện ca nhiễm dịch cúm gia cầm đầu tiên hồi giữa tháng 7-2005 ở Xibêri và sau đó đã nhanh chóng lan sang năm khu vực khác, trong đó mới đây nhất là khu vực Tyumen, Altai, Omsk và thành phố Chelyabinsk ở vùng núi Ural phân cách giữa châu Á và châu Âu, tuy chưa phát hiện trường hợp nào lây sang người. Bộ Tình trạng Khẩn cấp Nga thông báo cho biết dịch cúm gia cầm đã bùng phát tại 40 làng, có thể sẽ lan rộng trong nước và có nguy cơ lây sang các nước lân cận như Cơrưgứtxtan, Tátgikixtan, Mông Cổ, Ápganixtan, Pakixtan, các nước châu Âu và Trung Đông khác, mà theo giới khoa học, "tội phạm" nhiều khả năng chính là các đàn chim di cư đến từ châu Á.

Cơ quan Giám sát Thú y và Vệ sinh Liên bang Nga vừa ra lệnh cấm người ngoài vào khu vực các trang trại ở thành phố Omsk ở miền Tây Xibêri, cách Mátxcơva 2.250km về phía Đông. Hãng tin Interfax của Nga cho biết có thể có tới 142.000 con gia cầm sẽ bị tiêu huỷ nếu các mẫu xét nghiệm cho kết quả dương tính. Đến nay Nga đã tiêu hủy 127.000 con gia cầm để ngăn chặn bệnh dịch lây lan và trên 11.000 con bị chết vì dịch cúm gia cầm.

Ngay từ đầu tháng 8-2005, Ủy ban châu Âu đã ban hành lệnh cấm nhập khẩu gia cầm từ Nga và Cadăcxtan. Hà Lan đã ban hành lệnh cấm nuôi thả gia cầm từ ngày 22-8-2005. Anh đặc biệt lo ngại vịt trời và các loài chim di cư tới Anh có thể mang dịch cúm gia cầm trong mùa đông, vì mùa thu hàng năm có gần 9 triệu con chim di cư từ Xibêri sang châu Âu để trú đông, trong đó gần 850.000 con tới nước Anh. Các nhà nghiên cứu về chim và Liên đoàn Nông dân Quốc gia Anh (NFU) đã phối hợp theo dõi chặt chẽ những ổ dịch bùng phát trên thế giới và đề ra những biện pháp mới nhằm kiểm soát dịch cúm gia cầm lây lan tại các khu bảo tồn chim muông và trại chăn nuôi gia cầm, và sẽ ra lệnh nhốt gà trong chuồng nếu H5N1 xuất hiện ở Anh.

WHO kêu gọi cộng đồng quốc tế phải tăng cường giám sát đi đôi với việc áp dụng các biện pháp phòng ngừa nhằm ngăn chặn nguy cơ lan rộng của dịch cúm gia cầm. WHO mới đây đã yêu cầu các nước cần tăng cường công tác giám sát những tuyến đường di cư của chim nhằm ngăn chặn nguy cơ lây lan của dịch cúm gia cầm. WHO cho rằng trước mắt, các quốc gia nằm trên tuyến đường di cư của chim nên cảnh giác để sớm phát hiện dấu hiệu của dịch cúm ở những loài hoang dã và gia cầm. Hiện nay, WHO vẫn

đang tìm cách ngăn chặn nguy cơ bùng phát dịch cúm ở người.

Giới chức WHO cho rằng sự xuất hiện của virus gây dịch cúm gia cầm H5N1 ở nhiều nơi khác nhau trên thế giới đã làm gia tăng mối lo ngại về nguy cơ bùng phát dịch ở người. Mặc dù vẫn nhấn mạnh rằng virus H5N1 không dễ dàng lây sang người, song WHO cũng hối thúc các nước cần chủ động triển khai nhiều biện pháp giám sát trên tuyến đường di cư của chim. Hiện nay, WHO vẫn tiếp tục duy trì mức báo động 3 về nguy cơ bùng phát dịch cúm ở người. Theo nhiều quan chức WHO, virus H5N1 có thể gây ra dịch cúm ở người nếu như dạng biến thể của nó dễ dàng lây lan giữa người với người. WHO cũng yêu cầu khách du lịch ở những nước đã xuất hiện virus H5N1 tránh tiếp xúc với gia cầm sống ở chợ hay trang trại nhằm ngăn chặn nguy cơ nhiễm bệnh và lây lan sang nơi khác.

Lượng vaccine và thuốc phòng chống cúm gia cầm đang được lưu hành phổ biến hiện nay là Tamiflu vẫn không đáp ứng đủ nhu cầu của thế giới và quá đắt đỏ đối với các nước nghèo ở Nam Á và châu Phi, đồng thời dự trữ vaccine của chính WHO đang cạn dần.

THẾ GIỚI NỖ LỰC NGĂN CHẶN DỊCH CÚM GIA CẦM

Theo thống kê, kể từ năm 2003 đến đầu tháng 10-2005 đã có 65 ca tử vong do virus H5N1 ở khu vực Đông Nam Á và hàng triệu gia cầm buộc phải tiêu hủy, gây thiệt hại cho ngành công nghiệp gia cầm khoảng 10-15 tỷ USD. Nhưng trong thời gian gần đây, dịch cúm gia cầm không chỉ còn là mối hiểm họa của riêng châu Á mà đã lan sang châu Âu (Nga, Rumani, Thổ Nhĩ Kỳ), thậm chí còn có mặt mức độ nhẹ ở cả Nam Mỹ (Côlômbia với loại virus H9 ít nguy hiểm hơn so với chủng H5N1).

Những lời cảnh báo của các tổ chức và chuyên gia y tế quốc tế về "thảm họa" nguy cơ cúm gia cầm biến đổi thành một loài virus có khả năng lây trực tiếp từ người sang người, và tâm điểm vẫn nằm ở châu Á. Trước nguy cơ bùng phát đại dịch cúm gia cầm trên toàn cầu, ngày 3-11-2005, tại Hội nghị cao cấp về y tế toàn cầu do Liên hợp quốc tổ chức tại New York, Tổng thư ký LHQ Kofi Annan đã đề ra chiến lược 7 điểm nhằm chuẩn bị và chặn đứng sự lây lan của dịch

cúm, cụ thể là: Đầu tư hơn nữa về cơ sở hạ tầng thú y để hạn chế sự lây lan của virus; thay đổi thói quen chăn nuôi gia cầm trong nhà và sự gần gũi giữa người với gia cầm; xác định trọng tâm hoạt động tại các quốc gia khi dịch bệnh xảy ra; tăng cường sản xuất vaccine và thuốc điều trị cúm đảm bảo đáp ứng đủ nhu cầu phòng chống bệnh; thúc đẩy sự minh bạch và hợp tác trong lĩnh vực nghiên cứu khoa học phòng chống dịch cúm; công bố những phát hiện quan trọng về các loại virus cúm để phòng tránh; phát huy vai trò lãnh đạo chính trị ở mức cao nhất khi dịch bệnh bùng phát.

Châu Á

Các nước châu Á đã và đang khẩn trương hành động nhằm ngăn chặn sự lây lan của dịch cúm gia cầm.

Indonesia được đặt trong tình trạng báo động cao về sức khỏe kể từ ngày 19-9-2005. Dự kiến chính phủ sẽ tăng quỹ phòng chống dịch bệnh sau khi đã chi 158 tỷ Rupia (15,6 triệu USD) cho quỹ này, 44 bệnh viện trong toàn quốc được chuẩn bị sẵn sàng để điều trị cho những người bị nhiễm bệnh, góp phần ngăn chặn dịch bệnh lây nhiễm sang người.

Thái Lan công bố lệnh cấm nuôi vịt thả ở 25

tỉnh; đồng thời quyết định tạm thời đóng cửa những lò thi đấu gà chọi. Từ năm 2004, Bộ Nông nghiệp và Hợp tác xã Thái Lan yêu cầu những người nuôi gà chọi ở nước này phải đăng ký. Ngày 17-10-2005, ông Xamrêung Crútđam, Giám đốc chăn nuôi của tỉnh Rátchaburi, cách thủ đô Băngcốc, Thái Lan 95km về phía Tây, cho biết sau khi phát hiện một trong 300 mẫu gia cầm trong tỉnh xét nghiệm dương tính đối với virus H5N1, tỉnh đã tiến hành các biện pháp an toàn như phun hóa chất, và lấy mẫu xét nghiệm ở các trại chăn nuôi gần nơi phát hiện bệnh. Với sự hỗ trợ của Trường Đại học Ôxaca của Nhật Bản, Bộ Y tế Thái Lan sẽ điều chế từ 30.000 đến 100.000 liều vaccine thử nghiệm theo mẫu của Tổ chức Y tế Thế giới. Để đối phó với bệnh cúm gia cầm, Bộ Y tế Thái Lan đã dự trữ khoảng 725.000 liều Tamiflu, thuốc kháng virus chống cúm. Ngày 3-11-2005, Thủ tướng Thaksin Shinawatra cho biết Thái Lan sẽ lập một quỹ khoảng 2,5 triệu USD để giúp tổ chức ACMECS, gồm các nước Thái Lan, Mianma, Lào, Campuchia và Việt Nam chống lại dịch cúm gia cầm.

Trung Quốc cho biết đã sản xuất được vaccine có thể phong tỏa sự lây lan của virus cúm gia cầm H5N1 ở các loài chim và động vật có vú; có kế hoạch đưa ra hệ thống cảnh báo sớm nhằm

phát hiện và ngăn chặn sự lây lan rộng của cúm gia cầm trong trường hợp căn bệnh này bùng phát. Bên cạnh đó, Trung Quốc cũng công bố sẽ chi 500 triệu USD để kiểm soát và khống chế virus trong đàn gia cầm.

Tại Hàn Quốc ngày 14-10-2005, Bộ Nông - Lâm nghiệp cảnh báo nguy cơ xảy ra dịch cúm gia cầm tại Hàn Quốc do các đàn chim di cư từ khu vực có dịch cúm gia cầm tới nước này. Chính phủ Hàn Quốc quyết định mở chiến dịch đặc biệt phòng chống cúm gia cầm trong mùa chim di cư như tăng cường kiểm dịch tại các chuồng trại và cửa khẩu, hạn chế người và phương tiện giao thông đến khu vực nuôi gia cầm, che phủ chuồng trại để tránh gia cầm tiếp xúc với chim di cư, tăng cơ sở vaccine dự phòng. Dịch cúm gia cầm bùng phát tại Hàn Quốc tháng 12-2004 và kéo dài đến tháng 3-2005 buộc các nhà chức trách phải tiêu hủy hơn 1 triệu gia cầm.

Philíppin chuẩn bị các phương tiện cho việc phát hiện và ngăn chặn bệnh cúm gia cầm trong trường hợp căn bệnh này tác động tới các vùng chăn nuôi gia cầm của nước này.

Chính phủ Malaysia đang tích cực tăng cường các biện pháp phòng chống trước nguy cơ bùng phát cúm gia cầm - dịch bệnh đã cướp đi sinh mạng của hơn 100 người trên thế giới và hàng

triệu gia cầm bị tiêu hủy. Chính phủ Malaysia đã thành lập Ủy ban liên bộ để vạch kế hoạch cụ thể đối phó với dịch bệnh. Theo kế hoạch, Chính phủ dự kiến chi 5 triệu ringghít (khoảng 1,3 triệu USD) cho các hoạt động ngăn chặn và kiềm chế sự lây lan của dịch cúm gia cầm, kể cả hỗ trợ cho những người chăn nuôi tự nguyện thông báo tình hình phát dịch cho nhà chức trách và tiêu hủy số gia cầm nhiễm bệnh. Các lực lượng cảnh sát, hải quan phối hợp giám sát chặt chẽ và cách ly những ổ dịch trong nước, tăng cường kiểm tra việc nhập khẩu gia cầm sống, chim cảnh tại các cửa khẩu biên giới, cảng hàng không, cảng biển, đồng thời áp dụng biện pháp xử lý nghiêm khắc đối với những hành vi vi phạm. Điều quan trọng của kế hoạch phòng chống cúm gia cầm là xử phạt nghiêm khắc đi đôi với tuyên truyền, giáo dục và thông báo kịp thời cho người dân và các doanh nghiệp chăn nuôi diễn biến cập nhật của dịch bệnh để có biện pháp đối phó kịp thời.

Mặc dù chưa phát hiện trường hợp cúm gia cầm nào ở Grudia nhưng ngày 15-10-2005, Chính phủ nước này đã quyết định chi khoảng 800.000 lari (500.000 USD) để mua thuốc khử trùng và các thiết bị y tế khác nhằm ngăn chặn dịch cúm gia cầm từ Thổ Nhĩ Kỳ lây lan vào

Grudia. Nước này cũng đã cấm nhập gia cầm từ Thổ Nhĩ Kỳ.

Chính phủ Gioócđani thông báo các kế hoạch phòng ngừa như cấm nhập gia cầm, khử trùng tất cả các trang trại nuôi gia cầm, nhập vaccine phòng bệnh và thuốc chữa bệnh. Chính phủ tuyên bố chi 6 triệu đina (8,5 triệu USD) để tăng cường các nỗ lực phòng dịch bệnh trong đó có kế hoạch tiêm vaccine phòng cúm cho người già, trẻ em và những người có sức đề kháng thấp, cách ly các khu vực lây nhiễm trong trường hợp phát hiện ổ dịch. Các Tiểu Vương quốc Arập thống nhất (UAE) cấm nhập tất cả các loại gia cầm, chim cảnh và các sản phẩm làm từ gia cầm từ Hy Lạp. Nước này còn thông báo cấm nhập gia cầm từ tất cả các nước châu Á.

Châu Âu

Trước nguy cơ dịch cúm gia cầm lan rộng trên toàn cầu, các nước, các tổ chức quốc tế liên quan tiếp tục đẩy mạnh nỗ lực ngăn chặn dịch bệnh nguy hiểm này.

Ngày 18-10-2005, Liên minh châu Âu thừa nhận việc virus cúm gia cầm vượt ra khỏi châu Á, "đặt chân" vào EU đã biến mối lo dịch bệnh này có thể lây lan trên toàn thế giới thành một mối đe dọa toàn cầu, đòi hỏi phải có sự hợp tác

quốc tế. EU cũng thừa nhận Tây Âu chưa sẵn sàng đối phó trong trường hợp dịch bệnh bùng phát trong toàn EU.

Cao ủy châu Âu phụ trách vấn đề y tế Máccô Kyprianou cho biết hầu hết 25 nước thành viên EU không có đủ vaccine phòng cúm. Ông Kipriannu cho rằng châu Âu không thể đối phó với dịch bệnh này một cách đơn độc mà cần sự hợp tác quốc tế, sự phối hợp của các nước châu Á – nơi đã từng xảy ra dịch cúm gia cầm – đồng thời phải tham vấn các tổ chức đặc biệt của Liên hợp quốc. Theo các quan chức châu Âu, các nước EU hiện mới chỉ có 10 triệu liều vaccine cho gần 500 triệu dân và đến năm 2007 cũng sẽ chỉ tích trữ được 46 triệu liều vaccine này. Ủy ban châu Âu đang khuyến khích các nước thành viên đặt mua đủ thuốc điều trị cúm gia cầm cho 25% dân số tổ chức này theo đúng quy định của Tổ chức Y tế Thế giới.

Thủ tướng Pháp Dominique de Villepin cho biết 50 triệu mặt nạ phòng cúm gia cầm đã được phân phát cho các bệnh viện tại Pháp và đến đầu năm 2006, nước này sẽ có thêm 200 triệu chiếc mặt nạ phòng cúm nữa. Pháp cũng đã có đủ thuốc chữa bệnh cúm gia cầm cho 14 triệu bệnh nhân.

Nông dân Hà Lan thực hiện lệnh của Chính

phủ: nhốt 5,5 triệu con gà thả rông. Trước thực trạng nhu cầu vaccine phòng cúm và thuốc điều trị bệnh cúm gia cầm tăng mạnh, Công ty Dược phẩm Akzo Bobel NV của Hà Lan đang bào chế một loại vaccine phòng cúm mới và sẽ tiến hành các thử nghiệm lâm sàng trong năm 2006.

Hunggari cũng đang thử nghiệm một loại vaccine phòng cúm, dự kiến sẽ tiêm miễn phí cho dân chúng và bán vaccine này ra nước ngoài nếu các thử nghiệm đang được tiến hành trên người thành công.

Nga đã tiêu hủy 120 triệu con gia cầm để tránh dịch bệnh lây lan. Chính phủ Nga đồng ý cấp 9 triệu rúp cho công tác phòng chống dịch bệnh này.

Chính phủ Anh đã lên kế hoạch tiến hành các biện pháp kiểm soát gia cầm. Ngày 15-10-2005, Bộ trưởng Tài chính Anh tuyên bố dành thêm 2 triệu bảng cho Hội đồng nghiên cứu y khoa Anh để đẩy mạnh việc nghiên cứu về cúm gia cầm. Cho đến nay Anh đã tích trữ được 2,5 triệu liều thuốc chống virus gia cầm và đặt mua khoảng từ 2 đến 3 triệu liều vaccine phòng chống virus H5N1. Tại Anh, ngành hải quan tăng cường giám sát các chuyến bay đến từ Thổ Nhĩ Kỳ và Rumani, sử dụng chó nghiệp vụ để phát hiện gia cầm, trứng và da thú trong hành lý của hành khách.

Hy Lạp cũng đã áp dụng các biện pháp thận trọng, cấm xuất khẩu gia cầm sống và các sản phẩm làm từ gia cầm được sản xuất tại Ki-ốt, nơi xuất hiện trường hợp cúm gia cầm đầu tiên.

Bungari cấm nhập tất cả các loại gia cầm và trứng gia cầm từ Hy Lạp, trừ những sản phẩm đã được cấp giấy phép; cấm vận chuyển qua Bungari gia cầm sống có xuất xứ từ Thổ Nhĩ Kỳ, Rumani và Hy Lạp.

Chính phủ Bỉ quyết định bổ sung trên 30 triệu euro để triển khai kế hoạch phòng chống dịch cúm từ nay tới năm 2007, chủ yếu dành để lập các kho dự trữ vaccine chống cúm, nhằm ngăn chặn kịp thời và hạn chế ở mức cao nhất những tổn thất về người và kinh tế - xã hội. Cơ quan liên bang về an toàn thực phẩm (AFSCA) của Bỉ đã đưa ra một chương trình theo dõi chặt chẽ các đàn vịt trời, ngỗng trời và chim mòng biển - những loài chim di cư được coi là có khả năng truyền bệnh cho gia cầm thuộc khu vực chăn nuôi. Hiện nay, hơn 200 cơ sở chăn nuôi gia cầm trên toàn nước Bỉ đã được đặt trong tình trạng cảnh giác cao, sẵn sàng đối phó với nguy cơ lây nhiễm virus H5N1. Các cơ sở dược phẩm của Bộ Quốc phòng Bỉ cũng được đầu tư thêm các trang thiết bị mới, cho phép có thể cung cấp thêm 2,2 triệu liều vaccine trong trường hợp cấp thiết.

Bộ trưởng Y tế Italia thông báo: Chính phủ nước này quyết định chi 50 triệu euro để mua thêm 6 triệu liều vaccine phòng dịch cúm gia cầm. Trước đó, Italia đã đặt mua 35 triệu liều vaccine, dự tính đủ để phòng bệnh cho 80% dân số của nước này trước nguy cơ bùng phát cúm gia cầm, thông qua việc ký hợp đồng mua bán với 3 công ty dược phẩm lớn trên thế giới.

Bắt đầu từ ngày 17-10-2005, tất cả thịt gia cầm của Italia đều phải dán tem để xác định nguồn gốc, đồng thời tuyên bố thịt gà của nước này là an toàn vì được 5.000 cán bộ thú y trên cả nước kiểm soát chặt chẽ về vệ sinh thực phẩm.

Tại Đức cũng bắt đầu thực thi lệnh cấm tạm thời nhập khẩu gia cầm, cho thành lập nhiều điểm kiểm tra. Một trường hợp vi phạm có thể phải nộp phạt lên tới 30.000 USD. Đức cũng đã thắt chặt các biện pháp ngăn chặn dịch bệnh lan sang nước này, kêu gọi nông dân tại các khu vực có nguy cơ nhiễm dịch cách ly các đàn gia cầm của họ.

Các nước như Bồ Đào Nha và Tây Ban Nha đều tăng cường mua thuốc điều trị cúm gia cầm nhằm trấn an mối lo ngại trong dân chúng. Chính phủ Tây Ban Nha thành lập một ủy ban thường trực liên bộ để theo dõi và phân tích nguy cơ bùng phát dịch bệnh.

Chính phủ Rumani đã ban bố tình trạng khẩn

cấp tại 4 tỉnh là Ialomis, Breil, Galas và Tultra. Riêng hai điểm dân cư ở Tultra vẫn tiếp tục thực hiện quy chế cách ly nghiêm ngặt. Tại đây, tất cả các gia cầm đã bị tiêu hủy hoàn toàn và người dân phải tiêm chủng 100%. Mọi đường tiếp cận với các khu vực dễ lây nhiễm đều bị cảnh sát, các nhân viên y tế và các cơ quan chính quyền kiểm soát nghiêm ngặt. Trên toàn lãnh thổ Rumani đang áp dụng lệnh cấm bán gia cầm sống cũng như các sản phẩm thịt gia cầm. Theo Bộ Y tế Rumani, nước này đã tiêm phòng dịch cúm cho gần 100 nghìn người và sẽ trợ cấp thiệt hại cho nông dân 86 nghìn euro (104 nghìn USD).

Tại Thổ Nhĩ Kỳ công việc tiêu hủy các đàn gia cầm cũng như các biện pháp cách ly nghiêm ngặt vẫn được tiếp tục tiến hành khẩn trương. Các nhà chức trách Thổ Nhĩ Kỳ cho biết đã tiêu hủy gần 6.000 con gà và áp dụng những biện pháp mạnh để ngăn chặn dịch bệnh như phát tiền hay thậm chí phạt tù đối với những trường hợp vi phạm.

Châu Mỹ

Nhằm chặn chặn dịch cúm gia cầm từ châu Á có thể bùng phát thành một đại dịch chết người trên phạm vi toàn cầu, Mỹ quyết định chi 100 triệu USD để mua dự trữ khoảng 20 triệu liều vaccine phòng chống virus H5N1.

Bộ Y tế Mỹ dự kiến sẽ chi tới 419 triệu USD trong năm 2004 cho nỗ lực chống cúm gia cầm. Ngân sách dành cho nghiên cứu vaccine miễn dịch của Viện Y học quốc gia Mỹ tăng gấp 5 lần trong 5 năm qua. Các chuyên gia y tế cộng đồng bắt đầu thảo luận về những biện pháp chưa từng có như chỉ tiêm phòng cho trẻ em, đối tượng dễ bị nhiễm bệnh nhất; đóng cửa tất cả các trường học và công sở; áp dụng các biện pháp kiên quyết nhằm cách ly những gia đình đã bị nhiễm bệnh, kể cả cấm họ rời khỏi nhà; hạn chế du lịch quốc tế; đóng cửa các nhà máy, các hệ thống giao thông công cộng và phân phát thiết bị y tế như mặt nạ phòng dịch, ở quy mô quốc gia. Để chuẩn bị cho tình trạng khẩn cấp này, các chuyên gia còn gợi ý rằng các quốc gia nên chọn ra khoảng 100 loại sản phẩm và dịch vụ khẩn thiết để duy trì sự vận hành thiết yếu của xã hội, trước khi dịch bệnh được đẩy lùi và mọi người có thể trở lại làm việc bình thường.

Ủy ban Thú y các nước Nam Mỹ gồm Argentina, Braxin, Bôlivia, Chilê, Paragoay và Urugoay cũng tổ chức một cuộc hội thảo khẩn cấp tại Môntêviđêô (Urugoay) vào ngày 19-10-2005 để bàn biện pháp đối phó dịch cúm gia cầm tại Nam Mỹ sau khi được tin dịch bệnh này đã xảy ra tại Côlômbia.

Bộ Nông nghiệp, Chăn nuôi và Phát triển

Nông thôn Mêhicô (SAGARPA) cho biết các cơ quan chức năng đã triển khai một chiến dịch giám sát phòng chống dịch bệnh trên phạm vi 32 bang của cả nước nhằm ngăn chặn dịch bệnh cúm gia cầm đang có nguy cơ lan rộng trên toàn thế giới. Tổng Giám đốc Cơ quan Vệ sinh Dịch tễ thuộc SAGARPA nêu rõ SAGARPA và Bộ Y tế kết hợp với giới chăn nuôi gia cầm trên cả nước tăng cường các biện pháp và cơ chế giám sát phòng ngừa nhằm mục đích trước mắt bảo vệ nền công nghiệp chăn nuôi gia cầm, với sản lượng trung bình 260 triệu con trong mỗi chu kỳ 45 ngày.

Ông cũng cho biết, ngoài các biện pháp giám sát phòng ngừa, phun thuốc tẩy trùng các khu trang trại, Mêhicô đã ban hành lệnh cấm nhập khẩu các loại gia cầm, gia súc từ những quốc gia đang có nguy cơ bùng phát dịch bệnh.

Bộ Nông nghiệp Êcuađo ngày 11-10-2005 thông báo tạm ngừng nhập khẩu gia cầm sống, trứng hay bất cứ sản phẩm nào liên quan tới gia cầm từ Côlômbia sau khi Côlômbia thông báo phát hiện dịch cúm gia cầm ở một trang trại cách thủ đô Bôgôta 200km về phía Nam. Các nhà chức trách Êcuađo cho biết đến nay vẫn chưa phát hiện trường hợp cúm gia cầm nào ở nước này và đề nghị kiểm tra đối với tất cả các sản phẩm chế biến từ gia cầm nhập từ Côlômbia trước đó.

Êcuađo mỗi năm nhập khẩu khoảng 1,1 triệu đầu gia cầm, trong đó 20% là từ Côlômbia.

Châu Phi

Cho đến nay, châu Phi hiện vẫn chưa có vaccine cúm gia cầm. Các nước ở châu Phi cũng không có phương tiện để có các biện pháp cần thiết nếu không có sự ủng hộ, giúp đỡ của cộng đồng quốc tế. Các quan chức của Văn phòng các nguồn tài nguyên gia súc châu Phi (BIAR) cho rằng châu Phi cần phải có hàng triệu đôla để đối phó với bệnh dịch và thế giới cần đoàn kết và giúp đỡ lục địa Đen chống đại dịch nếu nó xảy ra.

Bộ Y tế Marốc, nước nhập khẩu gia cầm của châu Âu và cũng là nơi qua lại của hàng triệu con chim di cư từ châu Phi sang châu Âu cho biết đã hoàn tất kế hoạch quốc gia phòng chống cúm gia cầm. Tại Angeria, từ nhiều tuần qua các vùng ẩm ướt của nước này, nơi các đàn chim di cư có khả năng "tạm dừng chân", đã được đặt trong vòng kiểm soát chặt chẽ, đồng thời các biện pháp kiểm dịch thịt gia cầm dưới mọi hình thức, ở các cửa khẩu biên giới, ga hàng không, bến cảng... được tiến hành một cách nghiêm ngặt. Tổ chức Nông lương LHQ (FAO) thông báo: dành 7 triệu USD cho việc thực hiện chiến dịch phòng chống bệnh cúm gia cầm ở châu Phi.

Phần III

THỰC TRẠNG DỊCH CÚM GIA CẦM Ở VIỆT NAM

SỰ XUẤT HIỆN CÚM GÀ TYPE A H5N1 Ở NƯỚC TA

Nạn gà chết hàng loạt trong năm 2003 là đại dịch về gia cầm chưa từng xảy ra ở nước ta cũng như nhiều nước châu Á. Thiệt hại do đại dịch này gây ra vô cùng lớn. Ở nước ta, nạn dịch xuất hiện đầu tiên tại trại gà giống của Công ty CP Hà Tây vào cuối tháng 12-2003, sau đó là các tỉnh đồng bằng sông Cửu Long. Đến ngày 7-1-2004, dịch lan rất nhanh ra nhiều nơi trong nước: Vĩnh Phúc, Hà Nội, Phú Thọ, Bắc Ninh, Bắc Giang, Sơn La, Hà Tây, Long An, Tiền Giang... với số lượng gà chết lên đến khoảng 1 triệu con. Ở Long An, có gần 500.000 con gà

chết, 5 trong số 13 huyện, thị trong tỉnh xuất hiện nạn dịch gà chết hàng loạt. Tiền Giang cũng trong tình trạng báo động, có 7/9 huyện, thị xã, thành phố của tỉnh có dịch bệnh, lượng gà chết lên đến 250.000 con.

Ngay từ những ngày đầu xảy ra dịch cúm gà, thành phố Hồ Chí Minh đã có những hành động kiên quyết nhằm hạn chế tổn thất ở mức thấp nhất, nhưng kết quả rất hạn chế. Các quận ven đô là Bình Chánh, Hóc Môn, quận 9 nổi tiếng nuôi nhiều gà, nhất là Bình Chánh có đến 522 hộ nông dân vay vốn ngân hàng để nuôi bị thiệt hại nặng. Trang trại Ngọc Dũng rất đồi bề thế trị giá 5 tỷ đồng của bà Nguyễn Thị Lê ở ấp 2, thị trấn Tân Túc, Bình Chánh nuôi 60.000 gà mái đẻ, mỗi ngày cung cấp từ 48.000 đến 50.000 quả trứng cho thành phố bỗng chốc trở nên hoang vắng. Đến cuối tháng 1-2004, theo thông báo của Cục Thú y (Bộ NN & PTNT), dịch cúm đã lan rộng từ đồng bằng sông Cửu Long ra 44 tỉnh trong cả nước. Hàng ngàn hộ chăn nuôi gia cầm phải lâm vào cảnh điêu đứng, nợ nần chồng chất. Các chi nhánh ngân hàng nông nghiệp ở địa phương thì vô cùng lo lắng về đồng vốn của mình cho nông dân vay nuôi gà khi cơ quan chức năng cảnh báo dịch cúm gà còn diễn biến phức tạp và kéo dài.

Nhưng nỗi lo lớn nhất của người dân là virus cúm gà đã lây sang người. Báo chí đưa tin cả nước đã có gần 20 người chết vì nhiễm bệnh. Thế là, trọng tâm đối phó với dịch cúm lúc này là bảo vệ tính mạng con người, bảo vệ sức khỏe của cả cộng đồng nên đành phải tiếp tục tiêu hủy gà, không để dịch cúm lây lan tiếp.

Năm 2003, Chính phủ quyết định thành lập Ban chỉ đạo Quốc gia phòng chống bệnh SARS do Phó Thủ tướng Phạm Gia Khiêm làm Trưởng ban. Cuối năm 2003, Chính phủ đổi thành Ban chỉ đạo Quốc gia phòng chống bệnh SARS và cúm gia cầm H5N1 do Bộ trưởng Bộ Y tế Trần Thị Trung Chiến làm Trưởng ban, với sự tham gia của các bộ, ngành liên quan.

Chiều 30-1-2004, tại Hà Nội, Chính phủ đã họp với lãnh đạo các tỉnh, thành để bàn biện pháp cấp bách phòng chống dịch trên phạm vi cả nước. Thủ tướng đã chỉ đạo các ngành, các địa phương phải tập trung lực lượng cao nhất, với tinh thần quyết liệt nhất để dập tắt cho được dịch bệnh trong tháng 2-2004. Cùng ngày, Viện Vệ sinh dịch tễ Trung ương cũng đã chụp được hình ảnh của virus H5N1, thủ phạm gây ra đại dịch cúm gà.

Bước sang tháng 2-2004, tình hình dịch bệnh vẫn chưa giảm bớt, ngược lại càng phát triển với

tốc độ khủng khiếp. Trong 10 ngày đầu tháng, bình quân mỗi ngày có đến 200 xã, 15-20 huyện, phát sinh ổ dịch mới với số lượng gia cầm phải tiêu hủy mỗi ngày lên tới 2-3 triệu con. Riêng ngày 6-2 được coi là đỉnh điểm, có 267 xã và 20 huyện phát sinh ổ dịch mới với 4 triệu gia cầm bị tiêu hủy. Có thể nói đây là thời điểm nguy nan nhất của ngành chăn nuôi gia cầm Việt Nam. Nhưng với sự chống đỡ quyết liệt, kiên trì và đầy gian khổ của các ngành, địa phương, từ ngày 11-2 đến 20-2-2004, dịch có chiều hướng giảm dần, không có thêm huyện, tỉnh mới phát sinh ổ dịch. Số gia cầm bị tiêu hủy giảm xuống còn khoảng trên dưới 500 ngàn con mỗi ngày. Và, đến ngày 26-2-2004, cơn đại dịch có dấu hiệu chững lại. Trên phạm vi cả nước không còn phát sinh ổ dịch mới và không có số lượng gia cầm nào bị tiêu hủy thêm.

Ngay sau đó, việc kinh doanh thịt gia cầm được phép hoạt động trở lại nhưng phải tuân thủ một số điều kiện nhất định nhằm hạn chế sự lây lan khi dịch cúm chưa dập tắt hẳn. Tuy vậy, thị trường này vẫn còn rất vắng vẻ do kẻ bán người mua đều mang tâm trạng e dè, lo sợ. Để khuyến khích tiêu thụ sản phẩm gia cầm trở lại, nhiều biện pháp đã được thực hiện. Vào ngày 16-3-2004, lãnh đạo chính quyền TP.HCM đã mở

tiệc ăn thịt gà nhân hội nghị bàn về việc khôi phục chăn nuôi và tiêu thụ sản phẩm gia cầm. Công ty Chăn nuôi thức ăn gia súc Thanh Bình tại TP Biên Hòa, Đồng Nai hứa bảo hiểm 100 triệu đồng cho người tiêu dùng sản phẩm của công ty nếu bị nhiễm virus H5N1...

Nhưng mãi đến ngày 30-3-2004, ngày chính thức công bố của cả nước hết dịch cúm gà, mọi hoạt động về chăn nuôi, vận chuyển, chế biến, lưu thông tiêu dùng gia cầm mới trở lại bình thường. Tuy vậy, theo thống kê của Bộ NN &PTNT, trong 90 ngày, dịch cúm đã gây thiệt hại nặng nề tại 57 tỉnh, thành, 384 huyện, 2.574 xã trong cả nước. Số gia cầm bị chết và tiêu hủy lên đến 43,2 triệu con. Toàn bộ tổn thất tính ra tiền là 1.300 tỷ đồng. Để khôi phục lại đàn gia cầm như số lượng trước đây (254 triệu con) cần phải có thời gian 3 năm. Khó khăn lớn nhất là khâu giống. Không những khan hiếm trầm trọng về nguồn cung cấp mà chất lượng và giá cả các con giống đều đáng lo ngại. Trước dịch, con gà giống 1 ngày tuổi giá chỉ khoảng 2.000-2.500 đồng, nhưng sang đầu tháng 4 đã lên trên 4.000 đồng, dự kiến sẽ lên đến 10.000 đồng trong các tháng tới. Nhằm khắc phục thiệt hại do dịch cúm gây ra đối với người dân, Chính phủ quyết định hỗ trợ khoảng 500 tỷ đồng cho người sản

xuất, tương đương 50% tổng thiệt hại, mỗi một con gia cầm bị chết và tiêu hủy sẽ được hỗ trợ 5.000 đồng. Người sản xuất có gia cầm bị tiêu hủy, nếu muốn khôi phục lại sản xuất sẽ được hỗ trợ 2.000 đồng cho một con giống, người có vay vốn ngân hàng sẽ được giảm lãi suất trong vòng 3 tháng và được giảm nợ trong một thời gian.

Tuy dịch đã đi qua, nhưng nỗi lo lắng về sự tái phát vẫn còn ám ảnh. Chính phủ vừa khuyến khích việc khôi phục, vừa đề xuất các biện pháp phòng ngừa. Tổ chức Y tế Thế giới khuyến cáo các chính phủ châu Á: "Không nên bị cám dỗ bởi cảm giác sai lầm là đã được an toàn... Chúng ta đang bước vào giai đoạn có thể là một trong những thời kỳ nguy hiểm nhất của dịch bệnh khi mà các chính phủ bạo gan tuyên bố dịch cúm gà đã qua đi và nới lỏng sự canh phòng...". Đúng như dự báo, ở nước ta, dịch cúm gia cầm đã xuất hiện trở lại vào giữa tháng 4-2004, và kéo dài đến cuối tháng 11-2004, rải rác tại một số tỉnh đồng bằng sông Cửu Long như Tiền Giang, Long An, Hậu Giang; mầm bệnh còn tiềm ẩn và khả năng tái phát cao ở những vùng từng có dịch trước đây. Đợt 3 bùng phát trở lại vào cuối tháng 12-2004 đến nay (cao điểm nhất là tháng 1-2005), 670 xã, 182 huyện của 36 tỉnh, thành phố có dịch.

Tính đến nay, qua cả ba đợt dịch, tổng số gia cầm mắc bệnh, chết và tiêu hủy ở gà là 30.940.494 con; ở vịt, ngan là 14.463.821 con; ở chim cút là 15.330.976 con.

Tại Việt Nam từ khi phát hiện ra ca H5N1 đầu tiên ở người, đã có 91 người mắc, 41 người tử vong tại 32 tỉnh, thành. Trong 6 mức độ mà quốc tế đưa ra thì Việt Nam ở mức độ thứ 3, tức là đã có dịch cúm ở gia cầm và đã có cúm A (H5N1) ở người. Mức độ 4 tức là đã có người lây sang người, bắt đầu nguy hiểm. Còn ở mức độ thứ 6 thì đại dịch đã xảy ra, trên diện rộng, có thể là cả nước, hậu quả không thể lường hết. Chúng ta đang cận kề với đại dịch.

Dịch cúm gia cầm xuất hiện và bùng phát đã ảnh hưởng lớn đến nền kinh tế của Việt Nam – một nước nông nghiệp mà chăn nuôi là nguồn thu nhập quan trọng đối với các hộ gia đình nông thôn và là một trong những nghề có tác dụng xóa đói giảm nghèo nhanh, có hiệu quả. Theo báo cáo của Chính phủ, đợt dịch cúm đầu năm 2004 đã làm giảm tăng trưởng GDP quốc gia đến 0,5%, tương đương trên 3.000 tỷ đồng, trong đó thiệt hại trực tiếp do gia cầm bị chết và tiêu hủy là 1.300 tỷ đồng; đợt dịch cuối năm 2004-2005 thiệt hại ước tính 500 tỷ đồng. Nhiều hộ gia đình, trang trại, doanh nghiệp chăn nuôi

gia cầm lâm vào cảnh mất trắng do toàn bộ gia cầm bị tiêu hủy.

Trong những tháng cuối năm 2005, bầu không khí lo lắng bao trùm Công ty kinh doanh gia cầm Phú An Sinh (TP.HCM). Ông Phạm Văn Minh – Giám đốc công ty cho biết, sức tiêu thụ sản phẩm gia cầm của công ty đã giảm 5-10% so với cách đây vài tháng, mỗi đêm chỉ còn giết mổ khoảng 3.000 con. Trước tình hình này, công ty đã làm đủ mọi cách để tạo sự an tâm nơi khách hàng như ký kết hợp đồng với các trang trại ở tỉnh để bảo đảm nguồn cung cấp an toàn, tiêm ngừa vaccine theo yêu cầu của cơ quan thú y, đầu tư thêm dây chuyền giết mổ, kho lạnh. Tuy nhiên, ông Minh vẫn bi quan: "Chúng tôi chỉ biết chờ diễn biến tiếp theo của dịch cúm rồi mới định hướng được kế hoạch, nếu dịch lại bùng phát như năm rồi thì thật đáng ngại".

Nhu cầu tiêu thụ gia cầm ở TP.HCM khoảng 40.000-50.000 con/ngày, hiện nay đã giảm xuống chỉ còn dưới 30.000 con/ngày. Giá bán gà ngay tại hộ nông dân cũng đã giảm hơn phân nửa. Một số doanh nghiệp kinh doanh gia cầm cho biết, do nhu cầu đang giảm nên giá gà thu mua của nông dân cũng giảm gần phân nửa, còn khoảng 8.000 -12.000 đồng/kg trong khi giá bán phải từ 17.000 đồng/kg trở lên thì nông dân mới

có lời. Tại khu chợ Phú Lâm, Q.6, tình hình tiêu thụ gia cầm cũng rất ế ẩm. Một tiểu thương tại đây cho biết: "Người mua đã bắt đầu e ngại trước dịch cúm nên sức mua chậm lắm, mấy hôm nay bán không được dù sản phẩm bày bán đều đã qua kiểm dịch"...

THẾ GIỚI CẢNH BÁO VỀ DỊCH BỆNH Ở VIỆT NAM

WHO nhận định về dịch cúm gia cầm tại Việt Nam

Trong khi đang có những lo ngại về việc một trường hợp xảy ra hồi tháng 9-2004 tại Thái Lan có thể là ca nhiễm cúm gà từ người sang người đầu tiên trên thế giới, Tổ chức Y tế Thế giới đã nhóm họp tại Giơnevơ với đại diện của các quốc gia về kế hoạch phòng bị trước sự lây lan của cúm gia cầm.

Theo Trưởng đại diện của WHO tại Hà Nội, ở Việt Nam lúc này virus cúm gà đang bùng phát trở lại, kể từ giữa tháng 12-2004. Cho tới tháng 6-2005, chính thức có 60 người tại 23 địa phương bị nhiễm virus H5N1. Các bệnh phẩm đang được xét nghiệm và theo dõi trong phòng thí nghiệm trước khi có thể đưa ra các kết luận chắc chắn. Vấn đề gây quan ngại có hai khía cạnh. Một là chắc chắn sẽ tiếp tục có các trường hợp nhiễm cúm gà ở người và tình trạng virus lây lan từ gia cầm sang người còn tiếp diễn trong thời gian tới. Thứ hai, điều gây lo ngại nhất cho WHO cũng như các tổ chức khác là virus cúm gia cầm sẽ

biến thể sang một dạng khác dễ lây lan hơn và rồi trở nên một dạng virus có khả năng lây truyền giữa người với người. Hiện thời, WHO chưa thấy có bằng chứng gì cho thấy virus cúm gà đang biến thể thành dạng lây từ người sang người. Tuy nhiên khi virus đã truyền từ gia cầm sang người thì cũng rất có khả năng nó sẽ biến thể thành dạng lây từ người sang người.

Theo ông, vào dịp cuối năm, virus cúm gia cầm dễ có điều kiện lây lan vì việc tiêu thụ, mua bán, vận chuyển gia cầm tăng mạnh và do vậy nguy cơ virus lây sang người cũng cao hơn bình thường. Tuy nhiên, Chính phủ Việt Nam biết rất rõ nguy cơ này và đang áp dụng mọi biện pháp để ngăn chặn dịch bệnh lan truyền. Chính phủ Việt Nam nhận thức rất rõ về nguy cơ của dịch cúm này và họ hợp tác rất chặt chẽ với WHO trong việc phòng dịch. Tuy nhiên, thách thức lớn nhất lúc này là công tác quản lý việc vận chuyển, lưu thông gia cầm và kiểm soát dịch trong gia cầm. Vì vậy công việc đòi hỏi sự tham gia không chỉ ngành y tế, WHO, Bộ Y tế, mà quan trọng hơn cả là Bộ Nông nghiệp và Phát triển nông thôn cùng Tổ chức Nông lương Liên hợp quốc. Việt Nam cần được chuẩn bị sẵn sàng trong trường hợp một đại dịch bùng nổ. Ví dụ như có sẵn một lượng vaccine và thuốc kháng

virus cho người dân cũng như một hệ thống cách ly hữu hiệu. Chính phủ Việt Nam đang tiến hành công việc này với sự giúp đỡ của WHO. Ý tưởng đưa ra phương án hành động này thực tế mới nảy sinh trong thời gian gần đây và Chính phủ Việt Nam ngay lập tức đã triển khai công việc này.

Nếu đại dịch cúm xảy ra ở Việt Nam, với dân số trên 82 triệu người, sẽ có khoảng 8,2 triệu dân nhiễm bệnh và sẽ có 820.000 người tử vong.

Trong những ngày cuối tháng 6-2005, sau một tuần làm việc tại Việt Nam, một nhóm các nhà khoa học quốc tế của WHO đã khẳng định virus cúm gia cầm H5N1 vẫn chưa có dấu hiệu biến đổi thành loại virus có thể dễ dàng lây lan từ gia cầm sang người hay từ người sang người qua các tiếp xúc thông thường như ho hay hắt hơi.

Tuy vậy, Đại diện Tổ chức Y tế Thế giới Hans Troedsson nói rằng nguy cơ đại dịch cúm gia cầm bùng phát với quy mô lớn hơn vẫn tiềm ẩn, do virus H5N1 đã lan rộng ở nhiều nước châu Á. Theo ông Hitoshi Oshitani, trưởng nhóm công tác nói trên và cũng là nhà tư vấn về giám sát và phản ứng đối với dịch bệnh truyền nhiễm khu vực châu Á của WHO, Việt Nam cũng như các nước khác trên thế giới nên tiếp tục thận trọng trong việc tiến hành các biện pháp kiểm

soát dịch cúm gia cầm, do loại virus này có xu hướng biến đổi liên tục.

Nhóm công tác nói trên bao gồm các nhà khoa học đến từ Ôxtrâylia, Canađa, Nhật Bản, Anh và Mỹ, đã khuyến cáo Việt Nam cần tăng cường giám sát dịch cúm gia cầm ở cả người và động vật, ưu tiên nâng cao năng lực các phòng thí nghiệm trong nước và thu thập số liệu bệnh dịch. Đặc biệt, các nhà khoa học này cũng đề nghị Việt Nam trong tương lai nên cung cấp các mẫu xét nghiệm trong các trường hợp khả nghi cho một phòng thí nghiệm của WHO ở nước ngoài để có được những xác nhận độc lập, khách quan và đảm bảo chất lượng.

FAO cảnh báo cúm gia cầm có thể đang thầm lặng phát triển ở Việt Nam

Tổ chức Nông lương Liên hiệp quốc (FAO) cho hay gia cầm bị nhiễm cúm tại Việt Nam thường không phải lúc nào cũng có biểu hiện bị bệnh, và sự kiện này đã khiến virus gây bệnh cúm gia cầm lan tràn trong gia cầm mà không bị phát giác.

Ông Anton Rychener, người đứng đầu văn phòng FAO tại Hà Nội cho biết trước đây, khi đàn gia cầm bỗng dưng bị bệnh chết thì đó là dấu hiệu chứng tỏ virus cúm gia cầm đã lan tràn trong đàn gia cầm này. Tuy nhiên, giờ đây đàn

gia cầm trông bề ngoài vẫn khỏe mạnh, nhưng có thể đã mang bệnh mà không ai biết. Ông Rychener nói thêm các kết quả thử nghiệm trong và ngoài nước Việt Nam cho thấy virus H5N1 đã có sự biến đổi về cấu trúc kháng nguyên để ít độc hại hơn, nhưng lại hiện diện nhiều nơi trên cơ thể con người hơn...

Theo các giới chức của FAO, hiện thế giới phải tập trung tiêu diệt virus H5N1 trong đàn gia cầm song song với việc chống lây nhiễm từ gia cầm sang người. Virus lây truyền trong gia cầm càng lâu thì nguy cơ lây nhiễm sang người càng cao. Các tổ chức thế giới thẩm định rằng trước mắt cần phải có 100 triệu USD để phòng chống dịch cúm và phải cần thêm khoảng 300 triệu USD hàng năm để dần dần đi đến khống chế virus cúm gà. Cần phải có nguồn tài chính như vậy để giúp các nước giám sát sự lan truyền của dịch bệnh, tiêm phòng cho gia cầm, đền bù phần nào thiệt hại cho nông dân khi họ tiêu hủy đàn gia cầm. Và, quan trọng không kém là giáo dục cho nông dân về cách thức chăn nuôi gia cầm sao cho tránh được nguy cơ lây nhiễm.

Ở miền quê Việt Nam, người dân vẫn có thói quen thả gà vịt trong sân lẫn với lợn, hoặc vịt được thả trên các cánh đồng, kênh rạch. Cho nên, không có gì đáng ngạc nhiên khi Việt Nam

có nhiều ca tử vong vì cúm gia cầm nhất. Đặc biệt là nguy cơ lây nhiễm từ vịt rất cao. Tại hội nghị, các chuyên gia đã xác nhận một điều mà người ta đã nghi ngờ từ lâu. Đó là vịt cho dù có mang virus H5N1 trong người, nhưng chúng không hề có triệu chứng nào cả, vì vậy rất khó phân biệt con nào lành, con nào bệnh.

Theo các số liệu thống kê, các nước Đông Nam Á có khoảng 40 triệu hộ nông dân chăn nuôi gia cầm ngay trong sân nhà hoặc trong các trang trại nhỏ. Các chuyên gia và các giới chức của những tổ chức quốc tế nhận thấy rằng trong thời gian qua, việc tiêu hủy hàng loạt gia cầm không phải là một giải pháp lâu dài để phòng chống cúm gà, mà thay đổi tập quán chăn nuôi mới chính là cốt lõi của vấn đề. Các chuyên gia quốc tế yêu cầu các nước Đông Nam Á phải thuyết phục nông dân dần dần đi đến chỗ chăn nuôi trong những trại lớn hơn, nhưng phải ngăn cách các loài với nhau. Gà nuôi riêng, vịt nuôi riêng và phải phân cách gà con với gà bố và gà mẹ để sau này dễ phát hiện bệnh. Nói chung là không nên nuôi gia cầm lẫn lộn với những gia súc như lợn.

Tuy vậy, thay đổi tập quán không phải là dễ. Bởi vì chẳng hạn như ở Việt Nam, con số những hộ nông dân chăn nuôi lẻ đông hơn rất

nhiều so với con số trại chăn nuôi quy mô. Thuyết phục họ thay đổi tập quán chăn nuôi đã có từ lâu đời như vậy không phải là vấn đề đơn giản, cần phải có nhiều nỗ lực giáo dục. Bên cạnh đó, theo các chuyên gia quốc tế, cần phải ra những quy định, luật lệ mới cùng với những biện pháp chế tài để buộc những người buôn bán gia cầm ngăn cách các loại gia cầm với nhau. Bởi vì, sự lẫn lộn giữa các loài gia cầm bán ở chợ cũng là một trong những nguyên nhân lây lan của virus H5N1.

CÔNG TÁC PHÒNG CHỐNG ĐẠI DỊCH CÚM GIA CẦM Ở VIỆT NAM

Trong các ngày 19, 21-1-2005, Phó Thủ tướng Thường trực Nguyễn Tấn Dũng đã chủ trì Hội nghị triển khai biện pháp khẩn cấp phòng chống dịch cúm gia cầm và cúm A (H5N1) ở người. Phó Thủ tướng có ý kiến kết luận chỉ đạo:

Từ kinh nghiệm phòng, chống dịch của năm 2004 và tình hình diễn biến dịch bệnh trong thời gian vừa qua, cấp ủy Đảng, chính quyền các cấp và nhân dân phải xác định mục tiêu bảo đảm sức khỏe cho cộng đồng, bảo đảm an toàn tính mạng của nhân dân là mục tiêu cao nhất, chủ động phòng không để dịch bệnh xảy ra là chính, khi có xuất hiện dịch bệnh phải tập trung chỉ đạo dập tắt dịch ngay từ đầu và ngăn chặn không để lây lan ra diện rộng, không để lây nhiễm sang người.

Ủy ban nhân dân tỉnh, thành phố trực thuộc Trung ương, các bộ, cơ quan ngang bộ, cơ quan thuộc Chính phủ phải coi đây là nhiệm vụ chính trị trọng tâm, đột xuất, hàng đầu, tập trung chỉ đạo, huy động mọi lực lượng, phân công trách nhiệm rõ ràng, tăng cường kiểm tra, kiểm soát, thực hiện

đồng bộ và kiên quyết các biện pháp phòng, chống và dập dịch trong thời gian sớm nhất.

Bộ Văn hóa thông tin, Ủy ban nhân dân tỉnh, thành phố trực thuộc Trung ương chỉ đạo thật tốt công tác thông tin tuyên truyền để mọi người dân được thông tin kịp thời, chính xác về dịch cúm gia cầm, thấy rõ sự nguy hại và phương pháp phòng chống dịch bệnh nguy hiểm này. Từ đó tự giác, bình tĩnh và tích cực thực hiện các biện pháp phòng chống dịch cúm gia cầm trong chăn nuôi, vận chuyển, buôn bán, giết mổ và tiêu thụ.

Về biện pháp phòng chống dịch, yêu cầu các địa phương, các bộ, ngành có liên quan cần tập trung chỉ đạo kiên quyết hơn nữa, thực hiện quyết liệt và đồng bộ các biện pháp đã nêu tại Công điện số 61/TTg-NN ngày 4-01-2005, Công văn số 65/TTg-NN ngày 17-01-2005 của Thủ tướng Chính phủ, trong đó tập trung chỉ đạo thực hiện tốt các biện pháp sau:

+ Đối với các địa phương chưa có dịch phải áp dụng đồng bộ các biện pháp phòng ngừa như: tiêu độc, khử trùng, kiểm soát chặt chẽ vệ sinh thú y đối với cơ sở giết mổ, chế biến và vận chuyển, tiêu thụ gia cầm, sản phẩm gia cầm. Quyết tâm cao nhất không để dịch tái phát ở địa phương mình.

+ Khi phát hiện trong đàn có gia cầm bị chết do nhiễm bệnh, hoặc phát hiện có gia cầm bị

nhiễm bệnh thì kiên quyết tiêu hủy cả đàn theo hướng dẫn của cơ quan chuyên môn; đồng thời áp dụng các biện pháp bao vây, tiêu độc, khử trùng ổ dịch và vùng bị uy hiếp theo quy định của cơ quan thú y.

+ Nghiêm cấm không cho vận chuyển gia cầm, sản phẩm gia cầm ra, vào ổ dịch, vùng dịch. Đối với gia cầm, sản phẩm gia cầm tại cơ sở chăn nuôi tập trung ở trong vùng có dịch mà chưa nhiễm bệnh muốn tiêu thụ thì phải được cơ quan thú y kiểm tra, xét nghiệm, xác nhận là an toàn dịch bệnh và hướng dẫn kiểm soát việc tiêu thụ; cơ quan thú y phải chịu trách nhiệm về kết quả xác nhận của mình. Chủ tịch UBND các cấp ở địa phương chịu trách nhiệm chỉ đạo nghiêm túc, chặt chẽ việc này.

+ Tạm dừng nhập khẩu gia cầm từ các nước láng giềng có chung biên giới đường bộ, đường thủy. Ngăn chặn không cho nhập khẩu gia cầm, sản phẩm gia cầm qua biên giới vào nội địa. Gia cầm, sản phẩm gia cầm nhập lậu thì kiên quyết tịch thu và tiêu hủy không chờ kết quả xét nghiệm, chủ hàng không được bồi thường và phải chịu chi phí cho việc tiêu hủy.

+ Các tỉnh, thành phố, đặc biệt là các đô thị lớn cần triển khai thực hiện đồng bộ các giải pháp để bảo đảm an toàn vệ sinh thực phẩm;

kiên quyết không để gia cầm, sản phẩm gia cầm chưa được kiểm tra xác nhận của cơ quan thú y mà vận chuyển, giết mổ, tiêu thụ trên địa bàn.

+ Đối với cơ sở chế biến thức ăn chăn nuôi phải bảo đảm yêu cầu vệ sinh thú y, thực hiện tiêu độc, khử trùng nguyên, nhiên, vật liệu trước khi nhập kho đưa vào chế biến và thành phẩm trước khi chuyển đi tiêu thụ.

+ Người trực tiếp giết mổ gia cầm tại cơ sở giết mổ tập trung và tham gia phòng, chống dịch cúm gia cầm, bệnh cúm A (H5N1) trên người phải được trang bị quần áo và thiết bị bảo hộ để bảo đảm an toàn sức khỏe, tránh bị lây nhiễm. Phụ phẩm của gia cầm tại cơ sở giết mổ tập trung phải được thu gom, xử lý theo hướng dẫn của cơ quan chuyên môn.

Bộ Nông nghiệp và Phát triển nông thôn có kế hoạch, biện pháp cụ thể bảo vệ an toàn dịch bệnh cho đàn gia cầm giống gốc, để chủ động chuẩn bị có con giống cung cấp cho nhu cầu khôi phục và phát triển sản xuất khi hết dịch.

Về kinh phí hỗ trợ phòng chống dịch và hỗ trợ người sản xuất có gia cầm bị tiêu hủy thực hiện theo nguyên tắc: UBND các tỉnh, thành phố trực thuộc Trung ương sử dụng nguồn dự phòng ngân sách địa phương năm 2005 để

tăng chi cho công tác phòng, chống dịch; ngân sách Trung ương hỗ trợ con giống cho người chăn nuôi có gia cầm bị tiêu hủy; người chăn nuôi gia cầm cùng chia sẻ phần thiệt hại do dịch gây ra. Trước mắt, thực hiện theo Quyết định số 396/QĐ-TTg ngày 20-4-2004 của Thủ tướng Chính phủ và chính sách cụ thể của từng địa phương.

Bộ Y tế phối hợp với WHO tập trung nghiên cứu để sớm có kết luận cơ chế lây truyền, tác nhân gây bệnh cúm A (H5N1) trên người; có phác đồ điều trị hướng dẫn cơ sở y tế ở Trung ương và địa phương chủ động tiếp nhận điều trị bệnh nhân ngay từ bệnh viện của các địa phương. Có kế hoạch cụ thể đầu tư trang thiết bị, nâng cấp cơ sở cấp cứu ở tuyến điều trị cần thiết. trình Thủ tướng Chính phủ. Chủ động thực hiện các giải pháp để phòng, chống dịch, không để xảy ra dịch trên diện rộng.

Sáng ngày 17-10-2005, phát biểu tại Hội nghị triển khai Chỉ thị 34 của Thủ tướng Chính phủ về việc tập trung thực hiện đồng bộ, có hiệu quả kế hoạch hành động khẩn cấp phòng chống khi xảy ra dịch cúm gia cầm và đại dịch cúm ở người, Phó Thủ tướng Nguyễn Tấn Dũng yêu cầu các bộ, ngành và các địa phương khẩn trương xây dựng ngay kế hoạch hành động phù

hợp nhằm ứng phó với dịch cúm, kiên quyết không để xảy ra đại dịch. Trong khi đó, theo Ban Chỉ đạo quốc gia phòng, chống dịch cúm gia cầm, trong trường hợp dịch cúm gia cầm tại Việt Nam trở thành đại dịch, lan nhanh ra nhiều vùng trong cả nước với tỷ lệ người mắc bệnh và chết lên đến 2-4%, các địa phương sẽ phải cho tiêu hủy toàn bộ gia cầm (cả thủy cầm) trong vùng có dịch và trong vùng đệm bán kính 10km từ chu vi ổ dịch. Ngoài ra, toàn bộ gia súc trong vùng dịch và vùng đệm cũng bị tiêu hủy nếu xác định gia súc là động vật trung gian gây biến đổi virus.

Ban Chỉ đạo đề nghị các tổ chức và các nhà tài trợ quốc tế hỗ trợ Việt Nam 50 triệu USD cho chương trình phòng, chống dịch. Trước mắt, các nhà tài trợ quốc tế hỗ trợ Việt Nam xây dựng 6 phòng thí nghiệm hiện đại nghiên cứu virus cúm ở gia cầm và ở người. Cụ thể: hỗ trợ 1.000 máy hô hấp nhân tạo và 1 triệu liều thuốc phòng chống bệnh cúm.

Ngày 17-10-2005, Chính phủ công bố kế hoạch khẩn cấp là rất kịp thời theo yêu cầu của quốc tế, cũng như trước tình hình trong nước. Kế hoạch này được lập dựa trên khuyến cáo của WHO và tham khảo kế hoạch của các nước khác. Mục tiêu đưa ra là bằng mọi giá phải ngăn chặn

đại dịch. Ta đã áp dụng tất cả các biện pháp, trong đó tiêm phòng là biện pháp cuối cùng. Để đề phòng dịch bùng phát đối với người, chúng ta phải tổ chức bao vây, chữa trị, theo kinh nghiệm phòng, chống dịch SARS. Theo kế hoạch hành động thì Bộ Y tế sẽ dành ra các khu riêng ở các bệnh viện để chuyên điều trị bệnh nhân cúm, nhằm cách ly sớm, chữa trị sớm, không để lây lan ra cộng đồng.

Về tài chính, Chính phủ đã có kế hoạch hành động chi tiết, dành tổng cộng gần 7.000 tỷ đồng để chống dịch, trước mắt sẽ chi 500 tỷ đồng. Theo kế hoạch, số tiền trên sẽ huy động từ nhiều nguồn, trong đó có cả kêu gọi sự trợ giúp của quốc tế.

"Tiền phòng chống cúm cần bao nhiêu chi bấy nhiêu" - đó là lời ông Nguyễn Sinh Hùng, Bộ trưởng Bộ Tài chính trước nguy cơ đại dịch cúm gia cầm đang cận kề. Ông cho biết: Nếu xảy ra đại dịch, tiền phòng chống cúm cần bao nhiêu sẽ chi bấy nhiêu, kể cả tiền công tiêm cho cán bộ. Tất nhiên có xảy ra đại dịch hay không, xảy ra như thế nào thì mới chỉ dừng ở mức dự báo. Nhưng rõ ràng chúng ta phải dự phòng ngân sách kha khá. Hiện nay kinh phí dự phòng theo đề xuất của Bộ Y tế là khoảng 700-800 tỷ đồng.

6 biện pháp khẩn cấp phòng dịch H5N1 của Thủ tướng Chính phủ tại Công điện 1688/TTg-NN ngày 1-11-2005

1. Phải tập trung chỉ đạo kiên quyết thực hiện các biện pháp phòng chống dịch, giám sát chặt chẽ tình hình dịch cúm đến hộ gia đình, cụm, tổ dân cư và xóm, thôn, ấp, bản. Tiếp tục áp dụng các biện pháp phòng chống dịch, tổ chức giám sát chặt chẽ việc tiêm phòng gia cầm. Nếu phát hiện có gia cầm nhiễm bệnh hoặc có gia cầm chết chưa rõ nguyên nhân phải áp dụng ngay các biện pháp tiêu hủy gia cầm, tiêu độc khử trùng, khống chế bao vây ổ dịch, cấm vận chuyển gia cầm ra khỏi ổ dịch và các biện pháp phòng chống dịch khác theo quy định của pháp luật về thú y, không để dịch lây lan.

2. Phối hợp với Ủy ban Trung ương Mặt trận Tổ quốc Việt Nam, tổ chức đoàn thể chính trị xã hội từ trung ương đến địa phương có hình thức tuyên truyền, vận động, giáo dục cụ thể, phù hợp với yêu cầu, nội dung phòng chống dịch đến tận cơ sở thôn, bản, cụm, tổ dân cư, cơ quan, đơn vị và mọi người dân để có nhận thức đúng, đầy đủ về sự nguy hiểm của bệnh dịch, nguy cơ lây truyền dịch bệnh và sẽ xảy ra đại dịch nếu không chấp hành đúng quy định của cơ quan chuyên môn về thú y, y tế; có biện pháp tự bảo

vệ sức khỏe bản thân và cộng đồng, không sử dụng gia cầm, sản phẩm gia cầm trong thời gian tiêm phòng và khi đang có dịch; đồng thời chủ động tham gia tích cực các biện pháp phòng, chống không để dịch cúm gia cầm tái phát trong vụ đông xuân này.

3. Triển khai ngay các biện pháp cấm nuôi gia cầm trong nội thành, nội thị ở các thành phố, thị xã, thị trấn, trước hết là thủ đô Hà Nội, thành phố Hồ Chí Minh, các thành phố trực thuộc trung ương, các khu đô thị mới, các khu công nghiệp, hạn chế nuôi gia cầm ở nơi có nguy cơ cao về dịch bệnh, có chính sách hỗ trợ người chăn nuôi chuyển nghề khác. Quy hoạch lại và chỉ đạo thực hiện việc nuôi, giết mổ gia cầm tập trung; hướng dẫn hộ chăn nuôi nhỏ lẻ thực hiện các biện pháp phòng chống dịch, bảo đảm không để dịch xảy ra, giữ vệ sinh môi trường và sức khỏe cộng đồng.

4. Thực hiện nghiêm Chỉ thị số 30/2005/CT-TTg ngày 26-9-2005 về tăng cường công tác quản lý giết mổ gia súc, gia cầm bảo đảm an toàn vệ sinh thực phẩm. Không buôn bán và sử dụng gia cầm, sản phẩm gia cầm bị nhiễm virus cúm. Không buôn bán, giết mổ gia cầm, gia súc sống, chỉ buôn bán gia cầm sau khi đã giết mổ, chế biến bảo đảm vệ sinh thú y, vệ sinh an toàn

thực phẩm tại các chợ trong nội thành, nội thị.

Từ nay trở đi nghiêm cấm việc chế biến và bán các loại tiết canh gia súc, gia cầm. Tổ công tác liên ngành bao gồm quản lý thị trường, y tế, thú y, công an phải thường xuyên kiểm tra giám sát, xử lý thật nghiêm trường hợp vi phạm theo quy định của pháp luật về vệ sinh an toàn thực phẩm.

5. Dừng nhập khẩu gia cầm (bao gồm cả các loại chim cảnh), sản phẩm gia cầm chưa qua xử lý nhiệt hoặc hóa chất từ các nước có dịch. UBND các tỉnh có biên giới đường bộ chỉ đạo Ban chỉ đạo chống buôn lậu và gian lận thương mại của địa phương phối hợp với bộ đội biên phòng, hải quan và các cơ quan có liên quan tăng cường kiểm tra, kiểm soát biên giới, ngăn chặn, xử lý nghiêm việc nhập lậu và tiến hành việc tiêu hủy gia cầm, sản phẩm gia cầm nhập lậu, không rõ nguồn gốc xuất xứ, không được kiểm dịch theo quy định của pháp luật về thú y.

6. Bộ Nông nghiệp và Phát triển nông thôn, Bộ Y tế khẩn trương hoàn thiện kế hoạch hành động khẩn cấp phòng chống khi xảy ra dịch cúm gia cầm và đại dịch cúm ở người trình Thủ tướng phê duyệt trước ngày 15-11-2005. Các bộ, ngành, UBND tỉnh, thành phố trực thuộc trung ương chủ động xây dựng kế hoạch hành động khẩn

cấp dịch cúm gia cầm và đại dịch cúm ở người của bộ, ngành địa phương mình.

Người bệnh được điều trị miễn phí thuốc Tamiflu

Khả năng bùng phát dịch bệnh do virus H5N1 đe dọa tính mạng con người đang được cảnh báo trên toàn thế giới. Bên cạnh đó, thông tin virus H5N1 có biểu hiện kháng lại thuốc Tamiflu – loại thuốc điều trị bệnh cúm do virus H5N1 hiệu quả nhất hiện nay đang gây lo lắng cho mọi người. Tuy nhiên, các quan chức ngành Y tế Việt Nam khẳng định, tại Việt Nam cũng như nhiều quốc gia trên thế giới, thuốc Tamiflu vẫn được sử dụng để điều trị trong trường hợp có người nhiễm bệnh do virus H5N1 vì sự kháng thuốc chỉ xuất hiện trên một số trường hợp. Bằng chứng là Bộ Y tế đang lập kế hoạch để tiếp tục nhập thêm 400.000 viên thuốc Tamiflu. TS. Lý Ngọc Kính - Vụ trưởng Vụ Điều trị (Bộ Y tế) cho biết, trong trường hợp dịch bệnh xảy ra, số thuốc Tamiflu đang dự trữ sẽ được chuyển đến những cơ sở y tế tuyến trung ương để điều trị cho bệnh nhân. Nếu xảy ra dịch bệnh lớn trên diện rộng, tất cả các bệnh viện tuyến dưới cũng trở thành nơi điều trị bệnh do virus H5N1 gây ra. Rút kinh nghiệm từ những vụ dịch trước, lần này Bộ Y tế

sẽ phân bổ thuốc Tamiflu về các địa phương có nguy cơ cao để sẵn sàng đối phó khi dịch xảy ra. TS. Kính cho biết thêm, bất kỳ ai nhiễm virus H5N1 đều được điều trị miễn phí, bao gồm trang thiết bị y tế và thuốc Tamiflu tại cơ sở y tế. TS. Lý Ngọc Kính khẳng định, người dân không nên tự ý mua thuốc. Thuốc Tamiflu chỉ có tác dụng ức chế virus trong hai ngày đầu chứ không phải là thần dược. Vì như vậy sẽ gây nên sự khan hiếm giả tạo. Trong trường hợp trên thế giới không đủ thuốc Tamiflu để điều trị, các hãng sản xuất thuốc sẽ nhượng bản quyền săn xuất thuốc Tamiflu cho các nước khu vực châu Á để tăng lượng thuốc điều trị. Ngoài thuốc Tamiflu có tác dụng tốt nhất trong điều trị bệnh do virus H5N1 gây ra, trên thế giới còn sử dụng 3 loại thuốc khác để điều trị bệnh cúm do virus H5N1 nhưng hiệu quả không cao như thuốc Tamiflu.

Tháng 9-2005, Bộ Y tế đã nhận được sự hỗ trợ từ Bộ Y tế Đài Loan 600.000 viên thuốc Tamiflu. Hiện nay, số thuốc này được bảo quản tại kho thuốc của Công ty Thiết bị y tế TW 1. Kỹ sư Đinh Thị Chính - Trưởng kho bảo quản thuốc cho biết, 600.000 viên thuốc Tamiflu đang được cất giữ trong kho bảo quản thuốc ở nhiệt độ dưới 25^0 C, độ ẩm dưới 60%. Đây là kho bảo

quản thuốc đạt tiêu chuẩn bảo quản do Bộ Y tế yêu cầu. Trước đó, khi dịch bệnh SARS xảy ra, kho thuốc của Công ty thiết bị y tế TW 1 cũng là nơi bảo quản thuốc Tamiflu. Lô thuốc Tamiflu mới nhập về Việt Nam do Đài Loan hỗ trợ được sản xuất tại Mỹ, có thời hạn sử dụng đến tháng 11-2007. Hiện nay, giá thành của thuốc Tamiflu tương đối cao, khoảng 40.000 đồng/viên. Tuy nhiên, mức giá này đã giảm 20.000 đồng/viên so với thời kỳ dịch bệnh SARS hoành hành tại Việt Nam năm 2003.

Ông Dương Huy Liệu - Vụ trưởng Vụ Kế hoạch tài chính (Bộ Y tế) cho hay, ngoài 600.000 viên thuốc Tamiflu nhập về hồi tháng 9 vừa qua, trong kho thuốc dự trữ quốc gia còn một lượng thuốc Tamiflu đang được dự trữ. Như vậy đến thời điểm này, Việt Nam đã cơ bản tích trữ đủ 1 triệu viên thuốc Tamiflu.

TS Trịnh Quân Huấn - Thứ trưởng Bộ Y tế cho biết: Bộ đã xây dựng kế hoạch hành động khẩn cấp của ngành và đã công bố tại cuộc họp Ban chỉ đạo quốc gia phòng chống bệnh do virus vào ngày 26-10-2005. Theo bản kế hoạch này, hầu hết các cơ sở y tế có đủ điều kiện sẽ được huy động tham gia phòng dịch, kể cả các trung tâm y tế dự phòng. TS Lý Ngọc Kính nhận định nếu có dịch bệnh lớn xảy ra thì Việt Nam sẽ là

một trong những quốc gia bị tấn công mạnh nhất. Bộ Y tế cũng đánh giá, Việt Nam chỉ có khả năng chống lại đại dịch ở mức độ vừa phải. Tức là ở giới hạn 2% dân số bị bệnh. Trong trường hợp dịch bùng phát ở quy mô lớn hơn, từ khoảng 10% cho đến 30-40% thì chắc chắn ngành y tế của Việt Nam sẽ quá tải. Khi đó, Tổ chức Y tế Thế giới và các quốc gia khác sẽ phải vào cuộc.

Các bệnh viện có trách nhiệm điều trị bệnh nhân cúm H5N1 là Bệnh viện Trung ương Huế, Bệnh viện Chợ Rẫy, Bệnh viện Nhi Đồng I, Bệnh viện Nhi Đồng II, Bệnh viện Nhiệt đới TP.HCM, Bệnh viện Nhi Trung ương, Viện Y học Lâm sàng các bệnh nhiệt đới. Ngoài ra, mỗi bệnh viện tuyến tỉnh cũng chuẩn bị 10 đến 20 giường bệnh sẵn sàng đón tiếp bệnh nhân.

Tiến sĩ Bùi Quang Anh, Cục trưởng Cục Thú y cho biết: Chúng ta đã nhập tổng cộng 120 triệu liều vaccine và sẽ nhập tiếp 220 triệu liều nữa. Tính đến ngày 20-10-2005, đã tiêm phòng cho 37 tỉnh, thành phố với khoảng gần 100 triệu con gia cầm.

Số liều vaccine H5N1 này sẽ được tập trung ưu tiên cho các tỉnh đồng bằng sông Cửu Long và khu vực đồng bằng sông Hồng. Chúng tôi sẽ tính toán và phân bổ cho các tỉnh, thành phố

có nguy cơ cao là: Thái Bình, Bắc Ninh, Hà Nội, Hà Tây, Vĩnh Phúc, Phú Thọ, Hải Phòng, Quảng Ninh và Hải Dương. Tính chung 9 tỉnh, thành nói trên sẽ được nhận tổng số là 7 triệu liều vaccine H5N1 và 9 triệu liều H5N2. Các tỉnh thành trọng điểm khác cũng sẽ được nhận vaccine trong đợt này là Hưng Yên, Hà Nam, Thanh Hóa, Ninh Bình, Nghệ An, Hòa Bình, Bắc Giang, Thái Nguyên, Yên Bái. Ngoài số vaccine mới nhập về, chúng tôi vẫn còn gần 9 triệu liều H5N2 còn lại của đợt trước. Đến giờ có thể khẳng định chắc chắn là chúng ta sẽ hoàn thành kế hoạch tiêm phòng vào cuối tháng 11-2005.

Song việc tiêm phòng vaccine cúm gia cầm không giống như các loại vaccine khác. Hiệu quả của việc tiêm phòng thấp và chỉ có tác dụng hỗ trợ cho việc phòng chống dịch cúm gia cầm thôi. Muốn phòng chống hiệu quả cần phải tiến hành các biện pháp đồng bộ, đặc biệt là quy hoạch lại chăn nuôi, vệ sinh tiêu độc, đảm bảo an toàn sinh học và thậm chí nuôi gà cũng phải kín như châu Âu.

Việt Nam sẽ sản xuất thuốc Tamiflu

Theo TS Cao Minh Quang - Cục trưởng Cục Quản lý dược Việt Nam (Bộ Y tế): Hiện nay,

Việt Nam chỉ có gần 600.000 viên thuốc Tamiflu và 2 triệu chai dung dịch. Số thuốc và dịch này không đáp ứng được nhu cầu điều trị nếu lời cảnh báo của WHO đối với Việt Nam thành hiện thực (10% dân số mắc bệnh, tương đương với khoảng 8,2 triệu người và khoảng 1% tử vong). WHO cũng không thể giúp Việt Nam trong trường hợp đó vì kho thuốc của WHO cũng chỉ còn khoảng 30 triệu liều. Do đó, chúng tôi đề xuất đưa vào kho dự trữ quốc gia khoảng 25 triệu viên thuốc Tamiflu, tương đương 30% cơ số thuốc điều trị cho 8,2 triệu người. Nếu dịch bệnh bùng phát trên diện rộng, Việt Nam sẽ tự sản xuất thuốc Tamiflu để điều trị cho người bệnh.

Chúng tôi đang thương lượng với Hãng dược phẩm Roche hiện đang nắm giữ độc quyền nguyên liệu sản xuất Tamiflu. Nhưng nếu xảy ra đại dịch, Việt Nam sẽ áp dụng quy chế khẩn cấp sản xuất thuốc Tamiflu (trường hợp một quốc gia công bố đang trong tình trạng có dịch bệnh khẩn cấp thì có quyền sản xuất những thuốc cơ bản còn bản quyền để phối phó với tình trạng này. Hiện nay bản quyền sản xuất thuốc Tamiflu của Hãng Roche còn đến năm 2015). Ba công ty dược phẩm đặt tại 3 miền sẽ được giao công việc này, đảm bảo chất lượng thuốc tương đương với thuốc gốc. Nếu Hãng Roche không cung ứng

nguyên liệu sản xuất thuốc, chúng ta sẽ có cách làm khác để có nguyên liệu sản xuất thuốc. Nhưng điều quan trọng là phải có kế hoạch dự trữ cụ thể để chủ động đưa ra số lượng thuốc cần sản xuất, trên cơ sở cân đối nguồn thuốc nhập khẩu/sản xuất là 60/40.

Chúng ta có thể bắt đầu sản xuất thuốc Tamiflu ngay từ quý IV/2005.

NHỮNG HẠN CHẾ TRONG VIỆC PHÒNG CHỐNG DỊCH BỆNH

Trong khi các cơ quan chức năng đang tìm nhiều biện pháp để ngăn chặn nguy cơ bùng phát của đại dịch cúm gia cầm thì một số người dân hình như lại rất bình thản. Thịt gà, thịt vịt không có dấu thú y được bày bán khắp nơi. Thậm chí nhiều hộ chăn nuôi đã đưa gia cầm đi chỗ khác để trốn tiêm phòng cúm gia cầm vì sợ sẽ làm giảm sản lượng trứng và thịt.

Vô tư trước nạn dịch chết người

Vẫn ăn ầm ầm!

Sau khi Bộ trưởng Bộ Nông nghiệp và Phát triển nông thôn có công điện yêu cầu người dân tuyệt đối không ăn tiết canh ngan vịt, nhiều cửa hàng vẫn bán món khoái khẩu này một cách vô tư.

Dạo quanh một loạt cửa hàng kinh doanh mặt hàng này trên địa bàn thành phố sáng ngày 26-10-2005, ta thấy hầu như không có cửa hàng nào bày bán công khai tiết canh. Tuy nhiên khi thực khách có yêu cầu thì sẽ được

đáp ứng ngay lập tức.

9 giờ sáng 26-10-2005, quán Ngan Khoa (số 77 Hai Bà Trưng) nơi nổi tiếng với các món lẩu và thịt ngan luộc ở Hà Nội, chỉ có 6 thực khách. Không ai trong số họ ăn tiết canh. Chiếc tủ kính lớn đặt bên ngoài quán cũng không thấy bày bán mặt hàng này. Hỏi có tiết canh không, chị bán hàng mau mắn gật đầu và gọi nhân viên bưng ra 2 bát tiết canh ngan (4.000 đồng/bát) với những lát gan trông rất ngon mắt. Bàn bên cạnh 2 cô gái trẻ đang điềm nhiên ngồi xì xụp bát miến ngan nóng hổi. Trong mỗi bát có một miếng tiết ngan to tướng.

Khi được hỏi có biết về công điện của Bộ trưởng Nông nghiệp và Phát triển nông thôn về việc tuyệt đối không ăn tiết canh ngan vịt đa số các nhân viên bán hàng đều lắc đầu không biết.

Tại "ngõ Vịt" Tô Hoàng (quận Hai Bà Trưng, Hà Nội), nơi nổi tiếng với các món ăn về ngan, vịt những ngày này các món ăn ở đây vẫn rất phong phú. Tuy nhiên, cũng giống như ở quán Ngan Khoa, các cửa hàng ăn không công khai bán tiết canh. Chỉ khi khách yêu cầu, chủ hàng mới bưng từ trong nhà ra phục vụ. Anh Nguyễn Văn Linh, lái xe ôm tại ngõ Tô Hoàng cho biết: "Tôi vẫn ăn tiết canh. Dù có tiếp xúc với những thông tin về dịch cúm qua truyền hình nhưng nó

đã là món "khoái khẩu" rồi thì khó bỏ lắm...".

Đảo qua một số quán bún, miến khác ở Hà Nội mới thấy sự vô tư của người dân quả là đáng sợ. Bún ngan, miến ngan, cháo vịt, trứng chần, đặc biệt là món tiết canh ngan, vịt vẫn được tiêu thụ như không hề có dịch cúm gia cầm đang xảy ra. Ghé một quán bên đường Nguyễn Du, thấy "nhà hàng" đang cắt tiết một con ngan hơn 4kg ngay trước quán, kế bên những bàn ăn vẫn nườm nượp khách. Chị chủ quán cho biết lượng hàng tiêu thụ chưa có dấu hiệu giảm bởi: "Con H5N1 vào nước sôi 100^0C là chết hết, sợ gì". Còn người đàn ông đang vừa nhồm nhoàm nhai mấy cọng mùi tàu, rau húng, vừa xúc tiết canh thì thản nhiên: "Làm mấy chén rượu vào thì vi trùng nào chẳng chết mà phải sợ".

Các khuyến cáo không nên ăn thịt gia cầm và các sản phẩm từ gia cầm không được lưu tâm. Chủ quán phở Thìn nổi tiếng phố Lò Đúc, Hà Nội sáng nào cũng đập chừng trăm quả trứng vào bát phục vụ thực khách.

Ở một số hàng bán bún miến ngan khác, chúng ta cũng đều nhận thấy tình trạng tương tự. Tuy nhiên, các chủ cửa hàng chỉ mang tiết canh ra một khi khách hàng có yêu cầu. Khi được hỏi liệu đã biết về việc cấm ăn tiết canh ngan vịt chưa thì chủ các cửa hàng đều cho biết họ chưa

nhận được thông tin chính thức từ các cơ quan chức năng. Nếu có biết thì cũng chỉ nhờ xem tivi hay qua đọc báo.

Dường như Công điện khẩn của Bộ trưởng Nông nghiệp và Phát triển nông thôn vẫn chưa được các cơ quan có trách nhiệm triển khai tới các cửa hàng chuyên tiết canh ngan vịt ở thủ đô. Người bán vẫn bán mà người ăn vẫn cứ xơi vô tư.

Kinh hoàng việc mua bán, giết mổ gia cầm

Hàng chục hàng gia cầm nằm san sát. Kẻ đứng người ngồi. Ngan gà bày la liệt trên mặt đất, trong các lồng, bu treo trên xe máy, xe đạp chưa kịp tháo xuống. Đây là khu chợ của những người dân ngoại tỉnh bán hàng tại chợ Long Biên. Khi được hỏi về nguy cơ mắc bệnh dịch qua tiếp xúc trực tiếp với gia cầm, các chị nhanh nhẩu: "Những người ít tiếp xúc với gà thì sợ chứ bọn em bán gà, buôn gà chết vẫn ăn thoải mái, có sao đâu. Trước khi xảy ra dịch, nhà em có mấy chục con gà đẻ trứng bỗng nhiên lăn ra chết. Cả nhà vẫn ăn và đem đi bán đấy mà có sao đâu. Ngày trước khi nghe tin dịch gà thì đúng là có sợ nhưng sau thấy cả chợ Long Biên bao nhiêu người buôn gà thế này mà có ai bị ốm đau gì đâu".

Qua con đường nhớp nháp những nước, phân, lông gia cầm cạnh khu giết mổ là đến khu bán

gia cầm sống của những hộ kinh doanh thuê chỗ bán cố định.

Nước, tiết gà, lông, phân theo dòng nước chảy quanh co tràn khắp khu chợ. Mùi hôi hám nồng nặc. Hàng trăm gia cầm được giết mổ ngay tại khu bán gia cầm sống mà không được đưa vào làm tại khu giết mổ như quy định.

Khác với khu bán gia cầm sống, khu giết mổ gia cầm có tường bao xung quanh. Ngay lối vào đặt một chiếc bàn của nhân viên kiểm dịch. Một chị nhân viên không rõ tuổi tác ngồi thu lu cắm cúi ghi chép, đầu đội mũ, chiếc khẩu trang lớn che kín khuôn mặt. Cách một đoạn, ngay gần cửa một hàng nước nằm trong khu giết mổ, có đặt một thùng nhựa lớn đậy nắp kín dán dòng chữ "Thùng đựng gia cầm chết".

Cạnh chiếc thùng, dăm ba chiếc xe máy dính đầy phân gà đỗ sát. Một phụ nữ cắp chiếc mẹt trên có 6 con gà tiến đến chiếc bàn kiểm dịch. Chị nhân viên ngửng mặt rồi uể oải đứng dậy cầm con dao nhỏ, tay không đeo găng, lật lật mấy con gia cầm rồi... đóng dấu. Việc kiểm tra không quá 1 phút. Người phụ nữ xếp lại mấy con gà, rút ví trả tiền kiểm dịch rồi tất tả cắp chiếc mẹt đi ra.

Trong gần 2 giờ, việc kiểm dịch được tiến hành rất nhanh. Nhân viên kiểm dịch chỉ lật lật

các con gia cầm để tìm chỗ đóng dấu mà không có sự kiểm tra kỹ lưỡng. Tiến vào bên trong, khu gia cầm rộng chừng hơn 400m^2 la liệt người, gà vịt và chậu chứa nước.

Lông gia cầm, lòng mề vứt chất đống khắp nơi. Hàng chục người đang cắm cúi mổ và vặt lông bên những chậu nước lớn. Nước cuốn theo lông, phân gia cầm chảy tràn khắp nơi. Một người làm gia cầm ở đây cho biết đến cuối ngày, người của lò mổ sẽ thu toàn bộ số lông ngan vịt, gà mổ trong ngày để bán cho các đại lý thu mua lông gà vịt ở làng Triều Khúc.

Theo ông Tạ Văn Minh, người phụ trách chợ Long Biên, những lồng gà khi vào chợ đều được kiểm dịch và dán tem vì chỉ có một lối duy nhất dẫn vào chợ gia cầm (?). Tuy nhiên, trong số hàng trăm lồng gà tại khu chợ không hề thấy một chiếc lồng nào có tem kiểm dịch màu trắng được dán như lời ông Minh nói. Hỏi một số người bán hàng thì họ ngần ngừ một lúc rồi trả lời đã bóc tem ra rồi...

Trạm kiểm dịch có cũng như không

Gà vịt vẫn rầm rộ đổ bộ vào thành phố. Ông Vũ Vinh Phú, nguyên Phó Giám đốc Sở Thương mại Hà Nội thất kinh mỗi sớm mai tập thể dục khi nhìn thấy hàng trăm xe thồ lợn, gà phi như

tên bắn hướng về nội đô. Trong khi đó, ông Phạm Minh Tâm, Phòng Dịch tễ, Chi cục Thú y Hà Nội cho biết hiện chỉ có hai trạm kiểm dịch động vật còn hoạt động là trạm Ngọc Hồi đoạn giáp Hà Tây và trạm Dốc Lã giáp Gia Lâm – Từ Sơn. "Nếu có sự phối hợp của cảnh sát giao thông thì việc kiểm dịch của hai trạm này mới thực hiện được. Bằng không, thú thực, cán bộ thú y chỉ có nước đứng nhìn!", ông Tâm ngao ngán.

Hiện nay, chỉ có chừng 200 cán bộ thú y đối phó với các tay buôn gà lậu vốn thuộc chín tuyến quốc lộ, trên mười đường tỉnh lộ, hàng trăm ngàn ngõ ngách của Hà Nội như lòng bàn tay.

Trạm kiểm dịch động vật, chợ Long Biên thực ra không hề tồn tại, nó chỉ mở cửa vào những dịp cần thiết. Trong thời gian tới, nếu thành phố chỉ đạo thiết lập thêm các trạm kiểm dịch động vật thì nó mới mở cửa". Để bù lại, Chi cục Thú y thành phố Hà Nội hiện vẫn duy trì mạng lưới cán bộ thú y đi tuần tra hàng ngày tại các điểm giết mổ trong các chợ. Gà còn sống thì kiểm tra bằng cảm quan (không thiết bị), thấy "có vấn đề" thì tịch thu, tiêu hủy. Gà đã qua sơ chế thì căn cứ vào dấu kiểm dịch. Tuy nhiên, trong tình hình gia cầm nhiễm virus H5N1 nhưng không chết mà vẫn khỏe như vâm như hiện nay, ông Tâm thừa nhận "bó tay!".

Không biết có phải vì thế mà cái gọi là khu giết mổ tập trung chợ Long Biên vắng vẻ quạnh hiu. Trong khi đó, các chủ gà tập trung giết mổ... bên ngoài, tại khu nhà tạm xập xệ kề ngay đó.

Ghé qua nhà chị Hạnh "gà" ở ngách 6/21 phố Phương Mai. Gà kêu quang quác trong sân. Chị Hạnh tay để trần vừa rửa con gà đã mổ trong cái chậu tôn vĩ đại ngầu đỏ, vừa đưa tay quẹt mũi. Lông gà dính cả lên má. Mấy mùa dịch đi qua, cái ngách bé tí này chẳng có cán bộ thú y nào thèm ngó ngàng tới, dù chị Hạnh đã cố ý quảng cáo bằng cách bày lông gà ngay lối vào ngách. Gà của chị thịt xong, dĩ nhiên, chẳng có cái dấu kiểm dịch nào...

Tại nhiều khu chợ vùng nội thành Huế như Đông Ba, An Cựu, Bến Ngự, Tây Lộc..., hàng trăm con gia cầm sống (chủ yếu là gà, vịt) vẫn được công khai bày bán. Vẫn còn một lượng lớn gia cầm tại các chợ chưa qua kiểm dịch và nằm ngoài tầm kiểm soát của lực lượng thú y. Tại chợ Đông Ba, hoạt động giết mổ gia cầm, với số lượng trên 100 con mỗi ngày vẫn diễn ra bình thường. Những người tiếp xúc, vận chuyển, mua bán gia cầm khi được hỏi về nguy cơ đại dịch vẫn vô tư cho rằng, Huế chưa xảy ra cúm gia cầm nên không việc gì phải sợ!...

2h30 sáng 19-10-2005, trời tối đen, nhưng xe

chở các loại hàng từ hướng ngoại thành Hà Nội đã lác đác phi vào nội thị. Trạm Kiểm dịch động vật quốc gia Ngọc Hồi nằm ngay trên quốc lộ 1A, nhưng không có biển hiệu, không có barie, không có bóng dáng cán bộ túc trực hay bất cứ dấu hiệu nào cho thấy có một trạm kiểm dịch đang tồn tại. 4h, mật độ xe máy chở gia cầm bắt đầu dày đặc. Những chiếc xe mang biển kiểm soát của cả khu vực ngoại tỉnh lẫn Hà Nội như: 33 - 167 F7, 33 M7 - 4145, 29F4 1586... chở từ vài chục đến cả trăm con gà, vịt lướt vù vù vào thẳng thành phố.

"Kiểm được ít lắm" - đó là lời khẳng định rất... thành thật của bác sĩ thú y Nguyễn Kim Anh - cán bộ Trạm Kiểm dịch động vật Ngọc Hồi.

Anh cho biết: không có CSGT chặn xe, phối kết hợp thì chúng tôi có đang trong giờ làm việc cũng... chịu. Vì chẳng có quyền hành gì để ngăn xe đang lưu hành dừng lại. Tôi xem trên truyền hình thấy một số nơi đặt trạm barie, nhưng đây là quốc lộ, có phải chỉ có xe chở gà vịt đâu, nên không làm như thế được, dễ gây tai nạn nguy hiểm. Mà CSGT thì cũng bận việc của họ, họ giúp cho lúc nào thì giúp chứ không có luật nào bắt họ phải làm cho mình cả. Như bên đội CSGT số 8 là đơn vị trực tiếp giúp chúng tôi chẳng hạn, ngày trước thì các anh còn giúp được

lâu lâu, chứ đợt này đang có chủ trương lập lại trật tự trị an trong nội đô, anh em phải đi tăng cường nên cũng chỉ ở đây từ khoảng 6 giờ đến 10 giờ sáng, chiều từ 2 giờ đến 6 giờ thôi. Bây giờ đô thị hóa nhanh quá, đường liên thôn, liên xã đều to rộng, đổ bêtông, đường ngang ngõ tắt nhiều không kể xiết, xe chở gà vịt lại nhỏ, nhanh, nên rất cơ động, tránh trạm kiểm dịch nào có khó gì. Như bên đường 1B chẳng hạn, chúng tôi ở trên quốc lộ, xe chở gà, vịt chạy vù vù bên dưới đường dân sinh, chúng tôi thấy cũng chỉ biết... nhìn chứ làm được gì. Mà nếu có chặn được đường bộ thì gà vịt từ Hà Tây, Nam Định, Thanh Hóa... về Hà Nội sẽ được chở bằng đường sông, người đâu mà đi bắt cho xuể.

Hơn nữa, chúng tôi chả có máy móc gì, nên việc kiểm dịch theo lâm sàng là chính, tức là nhìn bằng mắt thường mà thấy "nó" bình thường là... được. Còn công việc chính là kiểm theo giấy chứng nhận kiểm dịch do chi cục thú y các tỉnh cấp cho chủ gia cầm; xem chất lượng, số lượng gà vịt trên xe có khớp với giấy hay không? Nhưng phải nói phần lớn các trường hợp là không có giấy. Những lúc đó thì chúng tôi phạt hành chính rồi đuổi về nơi xuất phát chứ không cho tiếp tục lưu hành. Chúng tôi được phép xử lý, phạt dưới 200 nghìn, nhưng mà ít khi bắt được lắm.

Còn biện pháp tiêm phòng vaccine bắt buộc thì... cũng khó. Theo tôi được biết thì nơi tiêm phòng phải cấp giấy chứng nhận cho chủ gà, vịt. Nhưng chỉ kiểm trên giấy thì... cũng chẳng biết được thật. Giá bảo tiêm sẽ gây ra vết thương to nhỏ gì đó, hay có cách gì cụ thể để nhận biết, đằng này mũi tiêm bé tí, mà theo quy định thì tiêm xong phải nhốt lại bao nhiêu ngày gì đó rồi mới được lưu hành, thế thì làm sao chúng tôi biết được. Mỗi lần chặn xe người ta cũng chỉ được từ 3-5 phút chứ không giữ lâu được, thế nên công tác kiểm cũng... không được chặt chẽ lắm.

Số giường điều trị mới chỉ đáp ứng được ¼ nhu cầu

Chiều 26-10-2005 tại cuộc họp của Ban chỉ đạo quốc gia phòng chống dịch viêm đường hô hấp cấp và cúm ở người, một vấn đề bức xúc trong công tác phòng chống dịch bệnh đã được chỉ ra. Đó là công tác chuẩn bị tại tuyến y tế địa phương còn nhiều bất cập. TS Lý Ngọc Kính - Vụ trưởng Vụ Điều trị (Bộ Y tế) cho biết, tại tuyến dưới, hệ thống các khoa hồi sức cấp cứu, kho truyền nhiễm có năng lực chuyên môn không đồng đều, thậm chí một số bệnh viện tuyến tỉnh, tuyến huyện còn yếu, đa số bệnh viện chưa có đủ phòng cách ly điều trị, thiếu phương tiện, trang thiết bị, thuốc, dịch truyền,

phương tiện bảo hộ, xe cứu thương. Theo dự báo của Tổ chức Y tế Thế giới, trong trường hợp dịch bệnh bùng phát tại Việt Nam sẽ có khoảng 10% dân số (8,2 triệu người) mắc bệnh và 1% (gần 1 triệu người) trong số đó tử vong. Khi đó, Việt Nam cần có 410.000 giường nằm điều trị cho bệnh nhân. Vậy nhưng, hiện nay trên cả nước chỉ có 127.000 giường nằm điều trị, đáp ứng được ¼ nhu cầu nếu dịch bệnh xảy ra trên diện rộng. TS Kính cũng nêu ra vấn đề đáng lo ngại của hệ thống dự phòng hiện nay. Bằng chứng là Viện Vệ sinh dịch tễ TW và Viện Pasteur thành phố Hồ Chí Minh chỉ có thể tiếp nhận và xét nghiệm tối đa 150-200 mẫu bệnh phẩm/ngày. Trong khi đó nếu dịch bệnh bùng phát trên diện rộng sẽ có tới 700 mẫu bệnh phẩm cần xét nghiệm một ngày. Giải pháp tức thì là phải trang bị khẩn trương các test hoặc PCR xét nghiệm cho ít nhất hai viện nói trên và 10 tỉnh/thành trọng điểm (Hà Nội, Thanh Hóa, Thái Bình, Yên Bái, Huế, Đà Nẵng, Tp. Hồ Chí Minh, Cần Thơ...).

Theo PGS.TS Phạm Ngọc Đính - Phó Viện trưởng Viện Vệ sinh dịch tễ TW, quan trọng nhất hiện nay vẫn là điều trị bằng biện pháp không đặc hiệu. Nghĩa là tăng cường tuyên truyền, nâng cao ý thức tự bảo vệ của người dân trước đại dịch

cúm gia cầm. PGS. TS Phạm Ngọc Đính lý giải, thuốc Tamiflu điều trị bệnh chưa có đủ, mức độ bảo vệ cơ thể con người chống lại virus H5N1 chỉ ở mức độ nhất định, giá thành lại cao nên phải đề cao công tác tuyên truyền dự phòng bệnh từ cấp địa phương đến trung ương. Nhưng thực tế lại cho thấy công tác tập huấn ở các địa phương tại tuyến huyện/xã thì còn quá sơ sài. TS Kính cho biết, Kế hoạch hành động phòng chống và điều trị dịch bệnh dự trù kinh phí lên tới 13.000 tỷ đồng. Tuy nhiên, TS Dương Huy Liệu - Vụ trưởng Vụ Kế hoạch Tài chính (Bộ Y tế) lại thông báo, hiện nay, mới chỉ có 650 tỷ đồng cho kế hoạch này.

Nỗi lo lắng của các cơ quan chức năng

Hiện nay, việc tiêm phòng đã được tiến hành nhưng do lượng vaccine không dồi dào cho nên không thể tiến hành đồng bộ ở mọi nơi mà ưu tiên cho những vùng trọng điểm trước. Các phương án phòng chống đã được đưa ra như tiếp tục tiêm phòng vaccine cho gia cầm từ vùng trọng điểm đến các vùng khác; huy động mạng lưới các bệnh viện với việc đầu tư các trang thiết bị cần thiết để sẵn sàng đối phó khi có dịch. Bộ Y tế cũng ưu tiên cung cấp các thiết bị xét nghiệm cho 3 đầu mối là bệnh viện Chợ Rẫy, bệnh viện Trung ương Huế, Viện Y học lâm sàng

các bệnh nhiệt đới (tại Hà Nội) để tập trung xử lý các trường hợp bệnh nặng ở 3 khu vực.

Tuy nhiên, nhiều cán bộ thú y vẫn tỏ ra rất lo lắng vì không đủ khả năng để kiểm soát tình trạng lưu thông, giết mổ, mua bán gia cầm. Việc chăn nuôi gia cầm ở nước ta cũng rất đa dạng, có hộ nuôi thành trang trại thì dễ kiểm soát, nhưng nhiều hộ nuôi nhỏ lẻ một vài con thì rất khó thống kê, do đó đã xảy ra tình trạng lượng vaccine khi tiêm không đủ vì số lượng thực tế nhiều hơn số lượng thống kê. Chính vì tiêm phòng không triệt để nên nạn dịch cúm gia cầm vẫn có nhiều nguy cơ tái phát. Và mặc dù cho đến nay vẫn chưa có dấu hiệu của sự lây lan từ người sang người, nhưng thói quen mua và ăn các sản phẩm gia cầm không rõ nguồn gốc thực sự là một mối nguy hiểm nếu dịch bùng phát.

Theo TS. Bùi Quang Anh – Cục trưởng Cục Thú y: Thách thức hàng đầu hiện nay là sự hiểu biết về bệnh cúm, đặc biệt cúm A (H5N1) còn hạn chế. Hiện nay, chưa có vaccine phòng bệnh cho người, chưa có thuốc điều trị đặc hiệu nên công tác phòng, chống dịch cúm trên người gặp nhiều khó khăn.

Thứ hai là có sự chủ quan chết người của một bộ phận xã hội. Một số nơi chưa có biện pháp quyết liệt ngăn chặn dịch cúm ở địa phương

mình, phó mặc cho ngành thú y, vẫn còn tư tưởng: "Chắc là nói thế thôi chứ chẳng có gì ghê gớm". Nhiều người dân vẫn tiếp xúc thoải mái với gia cầm mà không có biện pháp phòng hộ nào.

Thứ ba là, các cơ sở y tế còn thiếu phương tiện để chẩn đoán, tiếp nhận, cách ly.

Thứ tư là phần lớn chăn nuôi gia cầm ở Việt Nam có quy mô nhỏ lẻ theo hộ gia đình, thả rông, địa bàn rộng khó quản lý. Nhận thức của người dân về biện pháp phòng, chống dịch chưa cao, điều kiện kinh tế gia đình khó khăn dẫn tới không muốn tiêu hủy gia cầm mắc bệnh.

Đến nay đã có 37 tỉnh, thành phố tiến hành tiêm vaccine phòng dịch cúm gia cầm. Tổng số vaccine đã tiêm là 56.445.698 liều, trong đó gà hơn 35 triệu liều, vịt hơn 19 triệu liều và 58 nghìn liều cho các loại gia cầm, thủy cầm khác. Tính đến ngày 7-10-2005, Công ty TNHH Navetco, một thành viên thuốc thú y Trung ương đã nhập đủ 120 triệu liều vaccine trong đó 40 triệu liều H5N1 và 80 triệu liều H5N2. Công ty đã phân phối khoảng 93 triệu liều.

Mặt khác, thời gian qua có sự chậm trễ trong việc chuyển vaccine cho các địa phương so với kế hoạch do chưa chủ động được nguồn vaccine. Muốn mua được vaccine thì phải có một loạt vấn

đề kèm theo như phê duyệt dự án, chỉ định thầu, lập ra giá... Chúng ta phải nhập khẩu vaccine của Trung Quốc nên mất thời gian vận chuyển. Một khó khăn nữa là Trung Quốc cũng đang tiêm phòng nên rất cần vaccine. Công ty Navetco đã ký hợp đồng với Công ty phát triển công nghệ sinh học Habin (Trung Quốc) về việc nhập khẩu tiếp 260 triệu liều vaccine cúm gia cầm.

Việc phân phối vaccine theo nguyên tắc ưu tiên những nơi trọng điểm.

Những khó khăn về vaccine sẽ được tháo gỡ triệt để nếu chúng ta tự sản xuất được. Việc này phải trông chờ vào Viện Vệ sinh dịch tễ Trung ương và Viện Thú y.

Một bất cập là tại nhiều địa phương việc buôn bán, giết mổ gia cầm vẫn được thực hiện tràn lan, thiếu sự kiểm soát. Nhiều địa phương như thành phố Hồ Chí Minh đã có quy định không cho nuôi gia cầm trong thành phố, xây dựng được 50 cơ sở giết mổ tập trung. Hà Nội cũng đã có một lò giết mổ gia cầm tại Phúc Thịnh với công suất 500 con/giờ và đang có dự án xây một lò giết mổ gia cầm lớn với công suất 2.000 con/giờ, trị giá khoảng 40 tỷ đồng. Nhìn chung, chủ trương của Chính phủ rất quyết liệt nhưng việc thực hiện của các địa phương thì chưa ngang tầm chủ trương của chính phủ. Chúng ta

phải nghiên cứu để có biện pháp tài chính nhằm giúp người dân chuyển đổi chăn nuôi, nhất là vịt thả đồng, sang hình thức sản xuất khác, hoặc tổ chức ra các hợp tác xã để dễ quản lý.

Tôi xin có ý kiến rằng trong lúc tuyên truyền cần phải tuyên truyền chính xác về tình hình dịch bệnh, đường lối, chủ trương của Nhà nước, các biện pháp của ban chỉ đạo, tránh gây hoang mang cho người dân.

MỘT SỐ HƯỚNG DẪN VỀ PHÒNG CHỐNG DỊCH CÚM

Trong khuôn khổ Dự án khắc phục khẩn cấp dịch cúm gia cầm, Trung tâm Khuyến nông Quốc gia (Bộ Nông nghiệp và Phát triển nông thôn) vừa phát hành các tài liệu: Hướng dẫn biện pháp phòng chống dịch cúm gia cầm; Biện pháp phòng chống lây nhiễm cúm gia cầm sang người và Hướng dẫn tiêu thụ gia cầm và sản phẩm gia cầm. Đây là các tài liệu được tổng hợp từ nhiều nguồn của các cơ quan nghiên cứu, cơ quan chức năng nhằm cung cấp cho người chăn nuôi, buôn bán, giết mổ và người dân tiêu thụ sản phẩm gia cầm những nhận thức và cách thức phòng chống dịch bệnh cho gia cầm và cho con người.

Theo tài liệu này, gia cầm nhiễm bệnh có các triệu chứng: sốt cao, ho, khó thở, phù đầu và mặt, mắt đỏ, mào sưng to, da tím tái, da chân xuất huyết, chảy nước mắt, nước dãi, ỉa chảy rất nặng, phân xanh vàng; khi mổ khám gia cầm bệnh thấy máu không đông, xoang bụng tích nước hoặc viêm dính, xuất huyết trên bề mặt các cơ và các cơ quan nội tạng, đặc biệt là

ở dạ dầy và tuyến ruột, xoang mũi và khí quản xuất huyết và chứa đầy dịch nhầy. Nếu gặp trường hợp gia cầm có các biểu hiện trên phải thông báo ngay cho cán bộ thú y cơ sở, không bán tháo, không ăn thịt gia cầm trong đàn bị bệnh, không vứt xác gia cầm bừa bãi; bao vây ổ dịch, tiêu hủy toàn bộ gia cầm trong đàn bằng cách đốt bằng củi hoặc xăng dầu; đào hố chôn sâu (đáy và thành hố phải được lót nilông), trước khi lấp đất rải một lớp vôi bột hoặc phun dung dịch focmon 5% hoặc xút 3-5%. Sau đó, tiến hành vệ sinh tiêu độc ổ dịch theo các bước: phun sát trùng toàn bộ khu vực chăn nuôi liên tục 2-3 lần trong tuần đầu; quét dọn, thu gom và tiêu hủy phân rác, chất độn chuồng; rửa sạch chuồng trại, dụng cụ chăn nuôi phải được thu gom vào hố và trước khi đưa ra ngoài phải được cho vôi vào đạt nồng độ 10%.

Cũng theo khuyến cáo của tài liệu này, người tiêu dùng hoàn toàn yên tâm tiêu thụ thịt, trứng gia cầm nếu mua gia cầm xuất phát từ vùng không có dịch, vùng đã công bố hết dịch và có giấy chứng nhận kiểm dịch của cơ quan thú y. Khi mua nên chọn gia cầm khỏe mạnh, nhanh nhẹn, mắt sáng, lông da bình thường, thịt gia cầm tươi, màu sắc bình thường. Khi giết mổ nên dùng khẩu trang và găng tay, những người có

tổn thương ở tay, chân, bệnh ngoài da không được giết mổ gia cầm. Sau khi giết mổ phải rửa sạch tay bằng nước sạch và xà phòng, thu gọn lông và chất thải. Phải nấu chín kỹ thịt gia cầm, không ăn tái, gỏi thịt gia cầm, không ăn tiết canh gia cầm, trứng chưa chín kỹ...

Các biện pháp phòng chống cúm gia cầm:

** Nguyên tắc chống dịch*

- Phát hiện sớm, báo cáo kịp thời cho cán bộ thú y và chính quyền.

-Không đưa gia cầm và sản phẩm gia cầm ra ngoài xã có dịch.

-Tiêu hủy gia cầm chết, mắc bệnh và tất cả các gia cầm còn khỏe trong đàn.

-Vệ sinh, tiêu độc, khử trùng chuồng trại.

** Cách tiêu hủy*

-Hố chôn gia cầm phải đảm bảo bề mặt gia cầm chôn cách mặt đất ít nhất 1 mét, đáy và thành hố được lót bằng nilon. Gia cầm tiêu hủy đựng trong bao dày có chất sát trùng, sau đó cho xuống hố, trước khi lấp đất rải một lớp vôi bột lên trên hoặc hóa chất khử trùng.

-Đốt dưới hố bằng củi, than, xăng dầu. Sau đó lấp đất lại, hoặc đốt các lò đốt chuyên dụng.

** Vệ sinh tiêu ổ dịch*

-Quét dọn, thu gom, tiêu hủy phân rác, chất độn chuồng.

-Rửa sạch dụng cụ chăn nuôi, chuồng trại, để khô sau đó dùng chất sát trùng thích hợp như nước vôi 10-20%, xút 2-3%, formol 2-3%, crezin 5%... tiến hành 3 lần/tuần.

-Nước rửa chuồng trại phải được xử lý trước khi đưa ra ngoài bằng cách cho vôi vào đạt nồng độ 10%.

-Tất cả những người tiếp xúc với gia cầm bệnh phải có bảo hộ lao động trách nhiệm nhiễm bệnh.

** An toàn sinh học cho đàn gia cầm*

An toàn sinh học là biện pháp nhằm ngăn chặn mầm bệnh xâm nhập vào trang trại.

-*Cách ly chuồng trại:* Gia cầm phải được nuôi nhốt tập trung, các trang trại cần phải có tường và hàng rào, lưới bảo vệ nhằm ngăn cản các loài khác từ bên ngoài xâm nhập vào trại. Các trại chăn nuôi phải có buồng khử trùng. Không cho gia cầm nuôi tiếp xúc với chim trời và chim di trú. Không chăn thả thủy cầm tự do. Không nuôi chung gà với thủy cầm.

-*Khống chế sự di chuyển:* Hạn chế đến mức

tối đa việc đi lại trong chuồng nuôi. Phương tiện, dụng cụ chăn nuôi riêng biệt đối với từng khu và phải vệ sinh tiêu độc sau khi sử dụng. Xua đuổi chim trời.

-*Vệ sinh tiêu độc, khử trùng:* Vệ sinh chuồng trại, phun thuốc sát trùng định kỳ 1 lần/tuần.

-Người vào trại phải vệ sinh, khử trùng sạch sẽ trước và sau khi ra vào chuồng nuôi.

-*Chế độ chăm sóc, nuôi dưỡng:* Tăng khẩu phần dinh dưỡng cho đàn gia cầm để tăng sức đề kháng.

-*Tiêm phòng* cho gia cầm.

** Đối với người kinh doanh gia cầm và sản phẩm gia cầm*

-Chỉ được phép vận chuyển gia cầm từ vùng không có dịch bệnh và có giấy chứng nhận kiểm dịch động vật hợp lệ của cơ quan Thú y.

-Việc vận chuyển gia cầm sống phải bằng phương tiện đảm bảo không để rơi vãi chất thải ra môi trường.

-Không đem gia cầm chưa bán được trở về trang trại.

-Phải sử dụng phương tiện bảo hộ lao động khi tiếp xúc với gia cầm.

-Vệ sinh tiêu độc chợ buôn bán gia cầm sống.

** Người tiêu dùng gia cầm*

-Mua, sử dụng sản phẩm gia cầm đã được cơ quan Thú y kiểm tra.

-Không mua, không mổ thịt, không ăn gia cầm mắc bệnh.

-Sản phẩm gia cầm phải được xử lý chín trước khi ăn.

4 biện pháp phòng chống dịch cúm gia cầm lây sang người

1. Các hộ gia đình cần phát hiện sớm hiện tượng gia cầm chết hàng loạt và thông báo ngay cho chính quyền địa phương để kịp thời ngăn chặn dịch lây lan.

2. Tuyệt đối không được giết mổ và sử dụng gia cầm nghi bị bệnh cúm.

3. Khi có người bị sốt cao có liên quan đến gia cầm bị bệnh phải đến ngay cơ quan y tế để điều trị kịp thời.

4. Dùng Chloramin B và các chất khử khuẩn mạnh để diệt khuẩn và tẩy uế chuồng, trại thường xuyên trong từng hộ gia đình và các khu vực có dịch cúm gia cầm.

Dùng Tamiflu ra sao và tránh cúm thế nào?

Cúm thường tấn công người bị nhiễm với virus

trong vòng một đến ba ngày. Sốt là chỉ số nhiễm cúm ở tất cả các lứa tuổi. Tuy nhiên chỉ sốt thôi chưa đủ để chẩn đoán bệnh nhân nhiễm cúm.

Các triệu chứng cúm thông thường được xác định theo ba nhóm tuổi khác nhau gồm người lớn và trẻ em từ 5 tuổi trở lên, trẻ em dưới 5 tuổi, và người cao tuổi.

Với người lớn và trẻ em từ 5 tuổi trở lên, các triệu chứng cúm chủ yếu gồm sốt, lạnh/toát mồ hôi, ho, đau cơ và khớp, đau đầu, mệt mỏi, đau họng. Nếu có vài hoặc toàn bộ triệu chứng trên, cần đến bác sĩ ngay trong vòng 48 tiếng.

Với trẻ em dưới 5 tuổi, gọi bác sĩ nhi khoa nếu thấy trẻ có các dấu hiệu như sốt, nôn, tiêu chảy, xung huyết mũi và đau họng.

Với những người từ 50 tuổi trở lên, các triệu chứng chính là sốt trên $38,3^0$ C, mệt mỏi và yếu, lẫn lộn và ngạt mũi.

Những người mắc bệnh kinh niên, nhất là bệnh tiểu đường, tim mạch, HIV/AIDS, và người từ 50 tuổi trở lên dễ mắc cúm hơn cả và hay biến chứng sang viêm phổi. Khi bị nhiễm cúm, thời gian ủ bệnh là một tuần, trong thời gian này nội tạng bị tổn thương sẽ rất nguy hiểm. Thậm chí, ngay trong tuần đầu, bệnh nhân có tổn thương ở phổi sẽ bị tử vong ngay. Nhóm

những người này cần được theo dõi chặt chẽ và thông báo với bác sĩ sớm nhất mỗi khi có triệu chứng cúm.

Thuốc Tamiflu chỉ có tác dụng phòng chống virus cúm chết người H5N1 trong vòng 48 tiếng kể từ khi có dấu hiệu nhiễm. Nếu bệnh nhân đến kịp, vấn đề tiếp theo là kê đơn và uống thuốc thế nào.

Các nhà chuyên môn cho biết, để đối phó với nguy cơ dịch bùng phát, hệ thống y tế cơ sở phải đi tiên phong. Song trong khi chờ đợi sự tiên phong ấy vốn không phải ở đâu cũng có, tốt nhất hãy thực hiện phương châm tự bảo vệ mình và bảo vệ gia đình. Bên cạnh sự trợ giúp của y bác sĩ, cần tìm hiểu tác dụng của Tamiflu giúp bạn và gia đình chống lại dịch cúm gia cầm. Ngoài ra, nếu có thể, cũng nên nắm rõ các cách điều trị và chiến lược phòng ngừa cúm của chính phủ để chủ động tham gia phòng chống.

Tuy nhiên, đối với các y bác sĩ, nhất là nhân viên y tế cơ sở, cần nắm vững ít nhất hai vấn đề. Thứ nhất, khi chẩn đoán, phải nắm chắc các dấu hiệu cúm sơ cấp và thứ cấp. Thứ hai, trong điều trị, cần luôn luôn nhớ rằng Tamiflu chỉ dùng để điều trị cho người lớn và trẻ em từ một tuổi trở lên trong vòng một đến hai ngày đầu tiên kể từ khi xuất hiện triệu chứng.

Một viên con nhộng nặng 75 mg uống làm hai lần trong một ngày và uống như thế năm ngày. Có thể uống lúc đói hoặc lúc no. Lúc xảy ra dịch, liều uống cho người lớn và trẻ em từ 13 tuổi trở lên sau khi tiếp xúc gần với người bị nhiễm bệnh là 75 mg mỗi ngày và kéo dài ít nhất bảy ngày. Điều trị dự phòng cho cộng đồng trong suốt thời gian xảy ra dịch phải kéo dài sáu tuần hay 42 ngày.

Cần chú ý đến phản ứng phụ khi dùng thuốc Tamiflu: Cứ 10 người có khoảng một người mẫn cảm với Tamiflu với triệu chứng buồn nôn nhẹ cho đến nôn. Tuy nhiên nếu uống lúc no, các triệu chứng kia giảm hẳn. Các phản ứng phụ đáng chú ý khác gồm đau dạ dày và đau bụng, chảy máu mũi (đặc biệt ở trẻ em), khô mắt hoặc ngứa mắt, chảy nước mắt (đặc biệt ở trẻ em); ho, chóng mặt, mệt mỏi, nhức đầu, rối loạn giấc ngủ... Khi thấy có các tác dụng phụ cần thông báo và xin ý kiến thầy thuốc.

Chú ý khi uống thuốc: Cần uống đủ nước để tránh tình trạng mất nước. Uống nước nóng cũng giúp làm giảm cảm giác đau do xung huyết. Để giảm sốt và giảm đau, có thể uống thêm các thuốc giảm đau như acetaminophen.

Tuy nhiên, tuyệt đối không cho trẻ dưới 13 tuổi mắc cúm hay bất cứ bệnh nào gây sốt uống thuốc aspirin nhằm tránh nguy cơ phản ứng phụ

rất nặng như hội chứng Reye.

Kháng sinh không chữa được bệnh cúm. Kháng sinh chỉ có tác dụng điều trị các nhiễm trùng do vi khuẩn mà thôi. Trong khi đó, cúm bị gây ra bởi virus, loại vi sinh vật có kích thước nhỏ hơn vi khuẩn rất nhiều và vì thế, không thể chữa trị bằng kháng sinh. Chỉ các thuốc chống virus như Tamiflu mới được dùng để điều trị các bệnh do virus gây ra.

Cách tốt nhất để tránh cúm, nhất là với nhóm đối tượng có nguy cơ cao như người mắc bệnh kinh niên và người trên 50 tuổi, là tiêm vaccine phòng chống cúm trước khi vào mùa thu và mùa đông.

Tuy nhiên bạn có thể nhận được thông tin rằng vaccine không có hiệu quả ngừa cúm 100%. Vì sao vậy? Đơn giản là các chủng virus mà vaccine bảo vệ có thể không phải là chủng đang lưu hành trong vùng mà bạn đang sống. Điều đó có nghĩa là bạn vẫn có thể mắc cúm ngay sau khi tiêm vaccine.

Vậy nếu không tiêm vaccine hoặc khi vaccine chưa phát huy hiệu lực, làm thế nào để phòng tránh cúm? Có thể yêu cầu bác sĩ kê đơn thuốc phòng chống cúm như Tamiflu, nhất là khi dịch bùng phát. Những trường hợp phụ nữ mang thai hoặc dị ứng với trứng không thể tiêm vaccine,

uống thuốc phòng chống cúm cũng là giải pháp trên cơ sở kê đơn của bác sĩ.

Để hạn chế nguy cơ nhiễm cúm trong cộng đồng, tốt nhất:

Tránh xa những người có dấu hiệu nhiễm cúm.

Thường xuyên rửa tay.

Nếu hút thuốc lá, không hút lại thuốc của người khác.

Tốt nhất là bỏ hút thuốc lá.

Duy trì lối sống lành mạnh bao gồm chế độ ăn uống phù hợp, ngủ đủ thời gian, và uống nhiều nước.

Tự điều trị có thể gây kháng thuốc Tamiflu

Tamiflu là biệt dược của Hãng Roche có chứa hoạt chất Oseltamivir (do Hãng Gilead Science phát minh) là một chất kháng virus ức chế men neuraminidase của virus cúm, được sử dụng để điều trị và dự phòng cúm tuýp A và tuýp B. Oseltamivir là chất ức chế neuraminidase đầu tiên có tác dụng bằng đường uống được đưa ra thị trường.

Tamiflu có tác dụng làm giảm các triệu chứng của bệnh cúm (mệt mỏi, đau đầu, sốt, ho và đau họng). Tamiflu cũng có thể ngăn ngừa được nhiễm virus cúm do tiếp xúc với bệnh nhân cúm. Thuốc có tác dụng tốt nhất khi sử dụng trong

vòng hai ngày kể từ khi có triệu chứng cúm. Phải sử dụng thuốc liên tục trong 5 ngày. Phải tuân thủ liệu trình điều trị trong 5 ngày dù sau vài ngày uống thuốc thấy các triệu chứng cúm có giảm. Điều trị đúng liệu trình sẽ loại trừ hẳn triệu chứng cúm, nếu ngừng thuốc giữa chừng các triệu chứng có thể tái phát. Để dự phòng nhiễm cúm sau khi tiếp xúc với bệnh nhân cúm, cần uống ngay Tamiflu trong vòng 2 ngày sau khi tiếp xúc và uống liên tục trong 7 ngày. Tamiflu không thay thế được việc tiêm phòng vaccine cúm.

Tamiflu là thuốc bán theo đơn, vì vậy cần đến bác sĩ để khám bệnh và kê đơn thuốc. Không được tự điều trị bằng Tamiflu vì có thể gây nên kháng thuốc. Ở Việt Nam đã có báo cáo về hiện tượng kháng thuốc Tamiflu trên một bệnh nhân cúm H5N1. Không dùng thuốc để điều trị cúm cho trẻ dưới 1 tuổi.

Một số thông tin về thuốc Tamiflu

- Hoạt chất: Oseltamivir phosphate; Đóng gói: viên nang 75mg. Hộp 10 viên nang trong 1 vỉ. Sản xuất: Công ty F.Hoffmann - La Roche (Thụy Sĩ); Văn phòng đại diện tại Việt Nam: 6A Trần Quốc Toản, Hà Nội; Giá bán: 403.300 đ/hộp 10 viên. Thuốc có hiệu quả làm giảm sự lan tràn ở cả 2

tuýp cúm A và B. Theo khuyến cáo của WHO, Tamiflu có hiệu quả điều trị với virus H5N1.

- Roche có 12 cơ sở sản xuất Tamiflu trên thế giới, sản xuất 100 triệu viên/năm. Trước áp lực nhu cầu ngày càng tăng của thị trường, Roche dự định sẽ mở thêm một nhà máy nữa (đặt tại khu vực Bắc Mỹ) vào cuối năm 2005. Tuy nhiên, đại diện của Roche cho biết hãng đang phải tiếp tục nghiên cứu các phương pháp điều chế tổng hợp thuốc từ những nguyên liệu khác nhau, hiện tại - Tamiflu được chiết xuất từ cây "star anise" (tạm dịch: hoa sao tán), một loại thực vật có nguồn cung cấp hạn chế.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

1. Hướng dẫn phòng chống cúm gia cầm và cúm A (H5N1) ở người - Hiệp hội Quốc tế chữ thập đỏ và Trăng lưỡi liềm đỏ.

2. Nguồn tư liệu báo chí trong nước và quốc tế.

MỤC LỤC

ĐẠI DỊCH CÚM GIA CẦM

Chịu trách nhiệm xuất bản

Vũ Quốc Khánh

Biên soạn

Hồ Thị Thắm

Trịnh Lê Nam

Biên tập

Phòng Biên tập

Trình bày bìa

Trần Nguyễn Thu Trà

Sửa bản in

Văn Chiến Thắng

In 2.000 cuốn, khổ 13x19 cm. Giấy chấp nhận ĐKKHXB số: 87-2005/CXB/10-17/ThT. In tại Công ty in Giao thông.
In xong và nộp lưu chiểu tháng 11 năm 2005.

SOS đại dịch CÚM GIA CẦM

NHÀ XUẤT BẢN THÔNG TẤN: 11 Trần Hưng Đạo - Hà Nội
ĐT: (04) 9.332278 / 9.332279 *Fax: (04) 9.332276
CHI NHÁNH PHÍA NAM: 120 Nguyễn Thị Minh Khai - P6 - Q3 - TP.HCM
ĐT: (08) 9.302826 * Fax: (08) 9.306471

Giá: 13.000đ